ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20 ДИНАРА 1952

Година XXIII — Број 490
Субота, 20. мај 1961.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

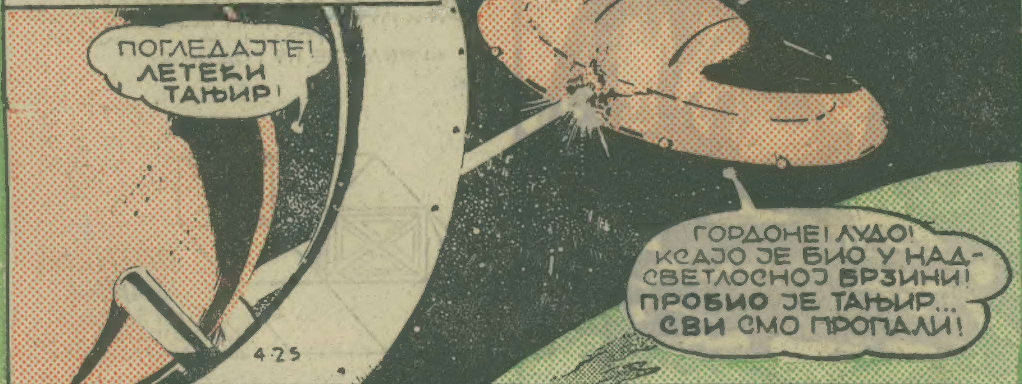

ДА БОЉЕ ВИДЕ

Тибетанци верују да ће појачати и побољшати свој вид ако носе капе начињене од крзна јака, врсте говечета које живи у планинама Тибета, и то због тога што ова животиња има изванредно развијено чуло вида. Ловци са Тибета никад не скидају ове капе с главе.

СЛАТКА ГОДИНА

У Мадриду већ столећима влада обичај да се свака стара година испрати и нова дочека грожђем. Кад поноћ почне да откуцава ста-

ви се у уста прво пуце грожђа, а затим за сваки откуцај још по једно — укупно 12 зрна.

БЕСПЛАТАН САПУН

На грчком острву Кимолос, које због некадашњих богатих рудника сребра називају и Аргентијера, земља је толико масна и сапуњава да је острвљани већ столећима употребљавају за умивање и прање рубља уместо сапуна. За време јаких киша тло је често покривено слојем сапуњаве пене дебелим по читав метар.

И КРОВ И ШЕШИР

Да би се заштитили од сунчевих зракова, врелих и заслепљујућих, припадници племена Уру, које живи у Западној Африци, носе огромне шешире који ни су ништа друго до — кровови њихових сламних колиба.

НЕ БУРЕ — НЕГО ЋУП

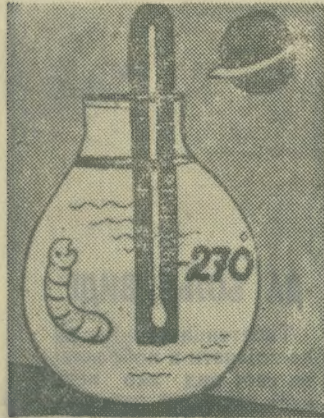
Чувено буре у коме је, како се прича, живео велики грчки филозоф Диоген (412? — 323 пре наше ере), у ствари није било буре, већ глинени ћуп од 200 литара

БЕТОНСКЕ ЧЕШАГИЈЕ У ПРАШУМИ — ЗА СЛОНОВЕ

Одавно је у Кенији откривен један инсект, „емида гахани“, која је непријатељ разних ретких и скупоцених стабала у прашуми. Ларве буше стабло скроз, попреко, докле га не пресеку. Да би се „емида гахани“ уништила, предлагана су разна хемијска средства, али ниједно није без мане. Пошто инсект напада само стабла чија је кора ољуштена, а кору скидају слонови немилосрдно се чешући о њих, један стручњак је дошао на замисао: да се у прашуми подигну стубови од армираног бетона до три метра висине, са металним зупцима. Оваква „чешагија“ нема више никаквих недостатака и боља је ма од кога другог средства за заштиту шуме.

НАЈИЗДРЖЉИВИЈИ ИНСЕКТ

У Уганди и северном делу Нигерије живи једна врста муве чије ларве имају запањујуће велику отпорност чак и према најнижим температурама. Како пише енглески биолог Хинтон у часопису „Природа“, ларве ове муве држане су од 2 до 47 часова у течном кисеонику (минус 190 Целзијевих степени) или 5 минута у течном хелијуму (—270 степени) па ипак су после тога нормално наставиле свој развој. Опити које је Хинтон извео са овим инсектима показали су да поред бактерија и вируса и жива бића на вишем ступњу развитка могу да поднесу екстремне температуре. Ово откриће нарочито је занимљиво за научнике који се баве космобиологијом јер показује да је известан облик живота могућ чак и на оним планетама где су сасвим други услови него на Земљи.

АТМОСФЕРСКЕ ПРИЛИКЕ ГРАДЕ ИСТОРИЈУ

У ратовима није о лучивала само снага војске него и разне болести — куга и друге епидемије, а веома често и временске прилике су стварале светску историју. Још у старом веку вејавица и магла је стрелцима могла да заклони видик, или киша да овлажи лук и стрелу, а буре да униште славне армаде.

Када су Цимбри и Тевтони продирали у римско царство велика жега је спречавала њихов победосносни марш. Персијски краљ Ксеркс, када је у бици против Грка бујица уништила његове мостове, наредио је да се са 300 удараца ишиба Хелеспонт бичем. Пропаст Грчке и Рима приписује се суши која је уништила сву храну.

У стотину битака време је одиграло одлучну улогу. Али ни Наполеон ни Хитлер нису ни умели ни хтели да одатле извуку поуку. Наполеонов коњушар је месецима упозоравао цара на руску зиму коју је добро упознао док је био у Петрограду — али Наполеон није дозвољавао никоме да га омета у плановима. Средином октобра рекао му је чак подсмешљиво:

— Но, шта кажете? Овде је тако лепо и топло као код нас у Паризу!

Три дана касније почео је да пада снег и падао без престанка а термометар се спустио на 20 степени испод нуле. Руска зима је учинила да Наполеон изгуби рат. Ништа мање тврдоглав није био ни Хитлер 125 година касније. И он је пошао на исток и своје војнике предао руској зими. Колико се њих смрзло испред Москве и Стаљинграда!

Но зима је једном довела и до победе — холандска краљица је 22. јануара 1795. заробила једну флоту. Захваљујући зими која је замрзла морски рукавац на фризијском језеру Тексел јахачи су успели на коњима чија су копита омотали сламом — да пређу преко њега и заробе 14 замрзнутих ратних бродова. Временске прилике могу да одиграју одлучујућу улогу и да пишу историју.

НЕОБИЧНО ОДЕЛО

Један Енглез, по имену Марк Шо (Марк као Твен, а Шо као Бернард!) начинио је свакодневна дечја одела која су необична у толико што, ако дете падне у воду, увек ће се окренути тако да ће му глава остати уздигнута. Одело је пре неколико недеља испробано у једној лондонској пиасцини. Девојчица, којој су претходно биле везане руке и ноге, бачена је у овом оделу и остала је са главом на површини.

У ЗНАК ПРОТЕСТА

У граду Конектикату у Сједињеним Државама једна жена је у љутњи, зато што је муж бољи возач од ње, тешким чекићем смрскала његов ауто.

ИПАК НЕШТО

Продавац новина Џорџ Мак-Кандрик из Дамфајерса није био мало изненађен кад је пре неки дан примио карту од британског министарства војске у којој пише: „Предмет ће бити узет у поступак“. Појма није имао о чему се ради, а чуђење је постало још веће кад је приметио датум поштанског жига: 22. октобар 1918. Карта је била адресована на секретара Удружења старих другова из првог светског рата. Зашто је она тек после 43 године уручена примаоцу није могло бити утврђено. Од овог задоцњења Мак-Кандрик ће ипак имати неку вајду — марка на писму је постала филателистичка реткост.

ПИЈАНИ ЗЕЦ

Најомиљенија домаћа животиња једног двадесетдвогодишњег Шкотланђанина из Дандија, један бели зец по имену „Снешко“, изненада се разболео. Шкотланђанин је дошао на идеју — вероватно из сопственог искуства — да би у овом случају један гутљај доброг вискија учинио чудо. Он је улио у грло „Снешку“ кашику вискија и сео поред свог љубимца очекујући дејство лека. „Снешкове“ очи су синуле, и он је, као што је често чинио у игри, узео један прст свог господара међу зубе и — снажно загризао. Док је Шкотланђанин био у болници да би добио инјекцију антитетанусног серума, „Снешко“ је одспавао своје пијанство и пробудио се — опет болестан.

Ripley's Веровали или не!

ЧАРЛС ГРЕВИЛ МОНТЕГЈУ (1741-1784)
ИЗ КАМБЕРЛЕНДСКЕ РЕГИМЕНТЕ — ДА БИ ИЗДЕЈСТВОВАО БОЉЕ УСЛОВЕ ЗА СВОЈЕ ТРУПЕ — ПРЕВАЛИО ЈЕ НА КРАПЉАМА ЗА 6 СЕДМИЦА ОД ХАЛИФАКСА ДО КВИБЕКА И НАТРАГ, ШТО ИЗНОСИ 1920 КИЛОМЕТАРА АЛИ ЈЕ 4 ДАНА ПОСЛЕ ПОВРАТКА УМРО ОД ИСЦРПЉЕНОСТИ

СТАБЛО ЈАБУКЕ
КОЈЕ 1620. ПОСАДИО ПЕРЕГРИН ВАЈТ — РОЂЕН НА ЈЕДРЕЊАКУ „МЕЈФЛАУЕР“ КОЈИМ СУ ПРВИ ЕНГЛЕСКИ ИСЕЉЕНИЦИ ДОШЛИ У АМЕРИКУ, ЈОШ ПОСТОЈИ У МАРШФИЛДУ (САД)

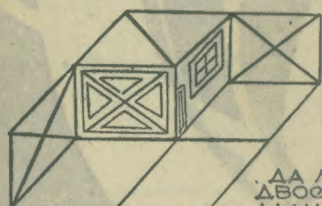

МАЧКА
ЏЕМСА ЛИНЧА ИЗ РОКАВЕЈ БИЧА. У АМЕРИЦИ, ЗВОНИ КАД ЖЕЛИ ДА ЈЕ ПУСТЕ ИЗ КУЋЕ ИЛИ У КУЋУ

ХЕРИЈЕТ РОС
ИЗ СЕВЕРОИСТОЧНОГ МЕГЕРИЈА (НОВА ШКОТСКА)
НАДЖИВЕЛА ЈЕ СВОГ ДРУГОГ МУЖА 102 ГОДИНЕ!
ПРВИ ПУТ СЕ УДАЛА У 13 ГОДИНИ, ДРУГИ ПУТ ЈЕ ОСТАЛА УДОВИЦА У 17 ГОДИНИ — ЖИВЕЛА ЈЕ 119 ГОДИНА

ТЕГ СИНГ
ИЗ ПАДАРАГА (ИНДИЈА) УБИО ЈЕ 1603 ГОДИНЕ ТИГРА ОБИЧНИМ ШТАПОМ ЗБОГ ЧЕГА МУ ЈЕ ЦАР ЈОХАНГИР ПОКЛОНИО 600 СЕЛА!

ОПТИЧКА ВАРКА
ДА ЛИ ЈЕ ОВО ДВОСПРАТНА ЗГРАДА ИЛИ ГАРАЖА?

ПРСТЕН КОЈИ СНИМА

Велику сензацију изазвао је хамбуршки инжењер Дитрих Кора, иначе врло млад човек, једним својим изврсно смишљеним изумом. У ствари то је један нови тип фотоапарата у облику обичног прстена који може да се носи искључиво на малом прсту леве или десне руке.

Оригиналност овог фотоапарата је у томе што нико, па ни највештије око, није у стању да у допадљивом „камену" препозна фото-камеру, са механизмом прецизног

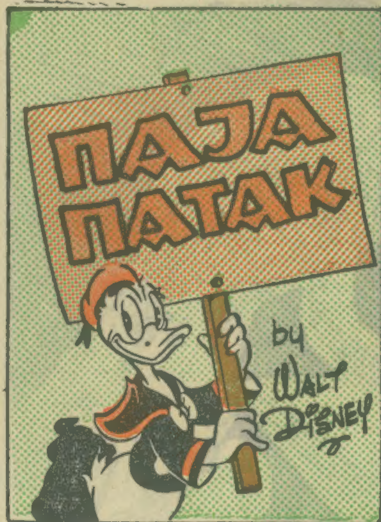
фотоапарата којим се веома једноставно рукује.

Снимци се могу повећати осамнаест пута уз гаранцију да неће изгубити ништа од оштрине и јасноће.

Чим се сазнало за овај нови изум, особито због потпуно успеле камуфлаже, инжењеру-проналазачу Кору приспеле су многобројне понуде од разних фабриканата фотоапарата и оптичких инструмената, за откуп његовог изума.

Млади проналазач, али не само он већ и неки стручњаци, мисле да ће овај апарат-прстен начинити читаву револуцију у снимању, нарочито у разним тајним службама и то због његова два својства: што се не може приметити и што снима муњевито брзо.

Занимљиво је да тај апарат-прстен нема ничег заједничког са познатим шпијунским апаратима у облику дугмета или значке у рупици ревера, апарата који се лако откривају.

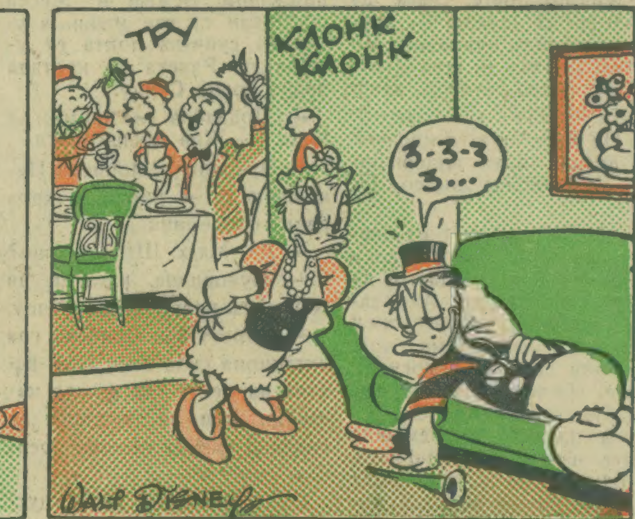

ИСТО ШТО И МАРЛОН БРАНДО...

Амерички произвођач филмова Алфред Цимбалист присуствовао је дискусији о уносним пословима. Говорило се о снимању филмова по делима Жила Верна и сви су се сложили да су Вернове теме врло рентабилне. Цимбалист је још рекао:

— Слажем се. По мом мишљењу име Жила Верна је готово толико познато као и име Марлона Брандоа. Можда чак и познатије. На њему се такође може зарадити.

Ко је у праву

О вредности дела Хектора Берлиоза (1803 — 1869) француског композитора који је био за слободу оркестарског језика и увео модерну оркестарску инструментацију — пренео драму у оркестар, владала су супротна мишљења. Интересантно је ипак да су велики композитори били од самог почетка начисто у питању значаја његове уметности.

Шуман је казао: „Чим сам добио у руке клавирски део из његове Фантастичне симфоније препознао сам лавље шапе аутора". Лист: „До сржи ме је узбудила Берлиозова музика. Она ће ми послужити као добар пример". А сам Берлиоз је писао: „Што је уметник већи уметник мора више и да трпи због тога. Што су његова дела необичнија и доносе више новине теже ће га погодити последице".

БАСНЕ

ЛАВ И МАГАРАЦ

Лав и магарац пођу у лов. Магарац својом риком поплаши и узбуни многу животињу и учини ју бежати из шуме, на коју лав нападајући нафата силу. Онда магаре, поносећи се, упита лава: „Хе, сад ми кажи, шта ти се чини од мојега гласа?" — „Пак још питаш", одговори лав, „и ја сâм, да те не знам ко си, би' се од твоје вике уплашио".

Наравоученије

Ова басна приличествује онима који се чине страшни, док и' људи не сазнаду, а по том нико се на њи' и не обзире, и колико они више вичу, толико се већма други смеју.

ВРБА И ТРН

Врба, гледајући на трн свакога који покрај њега прође за 'аљине заквача, упита: зашто он туђе одјејаније к себи вуче, и нашто би му баш да има то? — „Не требају мени 'аљине", одговори трн, „нити и' ја 'оћу, него само мило ми је дерати и парати".

Наравоученије

Ова басна изображава зло и пакосно срце, које без сваке своје ползе (користи) на'оди некакаво проклето задовољство у штети и озлобљенију другога.

УМЕТНИК И ЊЕГОВО ДЕЛО

Годину дана пред своју смрт 26. маја 1908. године, већ изнемогао и стар, имао је 76 година, Јозеф Хајдн је пожелео да још једном чује извођење свога ораторијума „Стварање света". Кочије грофа Естерхазија, његовог мецене на чијем је имању провео готово цео живот, превезле су га до концертне дворане а на улазу су га дочекали: ректор универзитета, приређивачи концерта и истакнути музичари међу којима је био и Бетовен. Уз степенице су морали да га пренесу јер је био сувише слаб да хода, а кад је заузео своје почасно место, заорио се пљесак одушевљења. За време извођења ораторијума Хајдн се толико био задубио и занео, толико је поново дубоко проживљавао своје дело да је већ после првог става потпуно клонуо и морао да буде изнесен.

Да лакше поднесу пораз

Један атински државник сазнао је преко својих приватних гласника да су његови земљаци тешко потучени у једној борби. Упркос томе, он је приредио победничко славље које је трајало два дана.

Међутим, кад су Атињани дознали за стварни исход битке, стали су љутито да пребацују свом вођи због његове лажи.

Државник их је овако умирио:

— Будите весели што сам вам најпре приредио радост и славље. Учинио сам то да бисте лакше могли касније да поднесете пораз.

СВЕМИРСКИ ГУСАР

За последњих шест месеци сви бродови упућени у васиону нестајали су мистериозно не остављајући никаквог трага за собом. На Земљи се само нагађало о узроцима њиховог нестанка, али нико није знао шта се управо с њима дешавало. Извиђачки летови у специјалним једноседим ракетама нису давали никакве резултате јер су и оне ишчезавале. Тражили су се добровољци.

Шта је навело младог Мајка О'Шеа да се пријави, ни он сам не би умео тачно да објасни. Можда жеља за славом, можда радозналост или просто наклоност ка авантурама.

Док се одмицао од Земље брзином од 30.000 миља на час у ушима му је још брујао глас спикера светске радио-телевизије који га је пред узлетање интервјуисао. Знао је да су у оном моменту милиони очију били уперени у њега. Знао је да су готово сви веровали да се ни он као ни толики други неће вратити. Али иако је знао да иде у сусрет непознатој опасности није се плашио.

Протежући се на свом седишту, тачније лежишту, испред табле са инструментима он кроз округли отвор угледа сјајну месечеву лопту која као да га је радознало посматрала из далеког простора. Чинила се тако близу. Са десне стране видели су се обриси Земље.

На табли испред њега неколико пута се упали зелена светлост — знак да се јави бази. Мајк притисну дугме на радио-отпремнику.

— Хало, база. Хало!

До ушију му допре познати глас:

— Овде база... Мајк О'Шеа Јеси ли то ти?

— Чини ми се да јесам, сем ако није мој покојни деда.

— Добро, Мајк, знам да волиш да се шалиш — зачу пригушен смех пуковника Морисона. — Има ли шта ново? Јеси ли видео штогод, знаш на шта мислим...

— Не знам на шта мислиш, али досад нисам видео ништа. Кад будем видео, јавићу.

— Целокупна светска јавност пажљиво прати сваку појединост о теби. Настој да се јављаш редовно. Ако затреба, слободно се послужи и светлосним сигналима које телескопи са Земље могу да ухвате. Настој да ти оружје увек буде при руци.

Пред излазак из Земљине орбите, на притисак дугмета, помоћне ракете управише брод тангентом спирале којом се дотле кретао. Због наглог убрзања неколико секунди је осећао као да га неке невидљиве руке вуку назад, а онда слободно заплови бескрајним васионским простором.

Кроз прозор се видео Марс. Личио је на велику лопту од црвеног мермера. Затим блештави диск Венере. А доле, Земља и њен Месец личили су на смарагд и зрно бисера.

У одређеним размацима узимао је концентрате хране заливајући их топлом кафом из термоса. За спавање није морао да се брине јер је био снабдевен довољном количином пилула које су без штете по организам замењивале сан.

Против своје воље кретао се страховитом брзином према нечему непознатом и невидљивом. Земља и Месец постајали су све мањи, а ужарена сунчева лопта се увећавала. Ракета се кретала право према Сунцу.

— Дођавола — промрмља Мајк. — Жив ћу изгорети.

— Пуковниче Морисон. Пуковниче... — викао је кроз радио-отпремник.

— Да, Мајк. Шта је ново?

— Пуковниче, изгледа да се крећем право према Сунцу.

— Немогућно. Сунчева гравитациона сила није тако велика на месту где се сад налазиш. Јеси ли покушао да смањиш брзину помоћу предњих ракета?

Мајк притисну једно дугме. На кљуну брода севну пламен после чега настаде приметно успоравање, али кад скину прст са дугмета брод као стрела поново полете максималном брзином.

— Ништа не помаже — викну Мајк у микрофон. — Сем тога не смем више да трошим гориво узалуд. Требаће ми за повратак — ако се икад вратим.

— Настави да се јављаш док тачно не утврдимо твој положај и правац кретања. Због извесних сметњи били смо ти изгубили траг.

Ракета се и даље кретала несмањеном брзином. Наједном, у даљини се појави неки црн округао предмет који се брзо приближавао постајући све већи и већи. Ишао је ка планетоиду и судар је био неизбежан. Већ се разазнавало голо стење на њему а сви Мајкови напори да промени правац остадоше узалудни. Зато припреми падобран за искакање и притиском на дугме стави у покрет специјални уређај који га заједно са седиштем одвоји од ракете.

Само часак касније снажан тресак објави да се ракета разбила о стење планетоида као љуска јајета. Због мале гравитационе силе планетоида падобран се спуштао споро. Кад се најзад нашао на црном стењу у близини остатака ракете Мајк прво прегледа своју опрему. Све је било у реду. У резервоару је имао кисеоника још за пуних пет часова а онда ће морати да употреби резервни.

Пошто се мало средио поће да прегледа стеновиту површину планетоида. Кретао се брзо и без замора. Планетоид је с једне стране био осветљен сунцем док му је друга страна била у тами. За нешто више од пола часа стиже до линије која је делила дан од ноћи. Идући њоме доспе до места са кога је пошао на мрачној страни планетоида. Мајк седе на олупину своје ракете и утону у мисли.

Изненада га трже неки звук. Звук на пустом планетоиду?! Напрегнуто поче да ослушкује. Није се варао. Звук се претворио у праву буку — као да се преко стена ваљао неки камен. Неко или нешто се приближавало олупини. О'Шеа осети како му се коса диже на глави. Грчевитим покретом прстију опипа аутомат причвршћен за опасач.

Испе се опрезно до врха једне стене и погледа осветљену страну планетоида. Крв му се следи у жилама — према њему се кретало огромно чудовиште. Погледом потражи заклон и на стотинак метара угледа неко каменито брдашце на мрачној страни планетоида. Пузећи довуче се до њега и ту се притаји. Чудовиште приђе остацима ракете. Кретање му је било слично гмизању крокодила само му је горњи део тела био високо уздигнут. Читаво тело и огромна глава били су му покривени оклопом од покретљивих плочица као црепови на крову. Пипцима дохвати разлупану ракету и преврну је. Изгледало је као да нешто тражи, а онда је љутито одгурну и крену на ону страну одакле је дошло. Убрзо га нестаде иза линије хоризонта.

Мајк се усправи у свом заклону. Помисли да се ту крије тајна нестанка неколико ранијих васионских бродова. Опрезно поће трагом чудовишта које је на глави имало мноштво пипака сличних слоновој сурли. Можда би могао да га убије пре него што га оно пронађе. Уздао се у свој аутомат иако није знао да ли ће његова ватра моћи да нашкоди чудовишту. После двадесетак минута прикрадања дође до једне стене која му потпуно заклони видик. Попе се на њу и провири.

„Зар је могућно“ — прошапута не верујући својим очима.

У подножју стене налазила се једна мала увала у којој су лежале олупине ракета. Обасјане сунцем блештале су заслепљујућим металним сјајем. Лагано се спусти низ стену и приђе ближе овом необичном гробљу. Пажњу му привуче црвени натпис на трупу једне ракете „Комета“. Она је прва полетела у васиону под контролом наставника летења. Међу три члана њене посаде налазио се и Мајков пријатељ из детињства с којим је заједно завршио школу за васионско летење. Завири у унутрашњост најближих олупина — биле су потпуно празне.

Шта је с посадом? Искривљено и сунцем спржено гвожђе изгледало је јадно. Изненада опази у средини олупине празан простор коме се могло прићи са супротне стране. Кад дође тамо указа се огромна рупа која је као тунел под благим нагибом водила у унутрашњост планетоида. Заклонивши се иза једне олупине пажљиво је посматрао црну јаму. „Мора да је то јазбина оног чудовишта“ — помисли он.

Остајало му је још за неколико сати кисеоника. За то време треба да реши загонетку нестанка посада са разлупаних ракета и да убије страшну неман.

Одлучи се да поће низ стрмину тунела. У почетку се није ништа видело, али кад скрену за први угао примети да је тунел осветљен вештачком светлошћу која је извирала из самих зидова. Кретао се веома опрезно држећи аутомат на готовс. Пошто је ходник ишао у цик-цак пред собом је видео свега неколико метара. На сваком углу опрезно је застајао и осматрао следећи део пута. Иза последњег угла угледа унутрашњост огромне пећине осветљене као и ходник.

Пећина је била испуњена машинама огромних размера и необичног изгледа. Одмах се могло приметити да су у покрету иако нису одвале ни најмањи шум.

Кад се прибрао од изненађења ствар му је постала јасна: налазио се не на планетоиду већ на броду који је судећи по његовом изгледу потицао с неке друге галаксије. Чудовиште које је управљало бродом припадало је свету са ко зна ког краја васионе и вероватно је залутало у област нашег сунчевог система. Сада је као васионски гусар хватало и уништавало све бродове које у васиони сретне. Доле су се сигурно налазиле справе за откривање и уништавање бродова као и машине које су производиле атмосферу, стварале вештачку гравитацију и управљале планетоидом кроз васионски простор.

Дно пећине било је покривено дебелим слојем костију издробљених и иситњених од гажења. Било је и на стотине целих костурова. Многи међу њима људски, али је било и таквих који су морали потицати од неких створења са других планета.

Судећи по изгледу и броју костију планетоид је провео сигурно читаво време на путу. Да ли је пилот залутао у бескрајном васионском простору и постао разбојник који лута од планете до планете и од једног до другог звезданог система?

Док је стајао усред пећине и тупо посматрао костуре људи, диносауруса и бића каква ниједно људско око није видело — зачу исту лупу као и раније.

Са друге стране пећине, на око 300 метара од њега, из једног широког отвора најпре се помоли глава немани с многобројним пипцима који су сад личили на оголело грање дрвећа. Из отвора се лагано провуче и њено љускасто тело. Неман је пипцима дохватила на дну пећине начет људски леш и принела га огромним чељустима у којима као да није било зуба. Кад би зинула — у целој ширини главе отварала се црвена безоблична јама у којој су нестајали огромни комади меса.

Мајк дограби аутомат и не нишанећи испразни га према чудовишту. Оно за тренутак престаде да жваће, онда испусти леш и лагано крену према Мајку. Хицима је успео, изгледа, само да скрене пажњу чудовишта на своје присуство. Престрављен он се окрете и поче да бежи ходником којим је и дошао. Неман га је полако пратила — знао је то по лупи коју је за собом чуо. Изашавши из ходника на површину, потрча према остацима своје ракете. Осврну се и угледа главу чудовишта како се с многобројним пипцима помаља на излазу тунела. Изгледало је да му се много не жури. Знало је да му жртва не може побећи.

Док се приближавао ракети Мајков мозак је радио грозничавом брзином. Изненада му сину идеја: једини начин да се спасе. Пошто је труп ракете био преврнут отвори на резервоарима за гориво били су окренути надоле. У кутији за алат нађе француски кључ и хитро се подвуче под труп брода. Одврну капицу на резервоару за хидразин који поче да излази у облику гаса и да се таложи претварајући се у течност. Затим одшрафи капицу на резервоару са азотном киселином али само толико да се могла скинути лакшим ударцем.

Неман се сада налазила на стотинак метара. Мајк брзо отрча до стене иза које се први пут сакрио и дрхтавим прстима поново напуни аутомат па нанишани у капицу резервоара са азотном киселином.

Чекао је да се чудовиште довољно приближи олупини а кад се једним дело свог ружног тела ослони на њу — Мајк притисну обарач.

Поклопац на резервоару спаде и азотна киселина се просу а кад дође у додир са хидразином, планетоид задрхта од силовите експлозије. Увис се подиже огромна печурка пламена помешаног са димом.

Кад је, још ошамућен, отворио очи видео је како из ваздуха падају делови тела чудовишта заједно с комадићима стена и парчадима метала од ракете. Пошто се све смири његову пажњу привуче зеленкасто сјајна лопта која као да га је поздрављала из васионе.

— Своју дужност сам извршио, Земљо моја. Твоји бродови ће моћи поново да заплове плавим простором! А ја ћу умрети.

Али његова предвиђања се показаше као сувише песимистичка. Једном астронауту-аматеру успело је да открије блесак који је произвела експлозија на планетоиду. Одмах је обавестио власти. Прецизним мерењима је утврђено место експлозије и одмах је у том правцу послата једна спасилачка екипа.

После неколико дана опорављања у болници Мајк О'Шеа је одликован највишим одликовањем које се пилотима давало само за највеће ратне заслуге.

СВАШТАРИ

Мајстори певачи (Meistersinger) у Немачкој, наследници трубадура, песници и састављачи мелодија, путовали су од места до места због чега су називани просто „путујући“. Нису уживали никакав углед, припадали су градском сталежу, и власти су их прогониле — мада су у 13. и 14. веку били организовани у еснафе. Народ их је међутим волео јер су сем песме и свирке доносили разноврсну забаву — они су умели да скачу кроз четири обруча, да имитирају песму птица, да бачену јабуку дочекају на врху ножа, да гледају у карте а такође да обављају разне дужности: да са градских торњева јављају долазак непријатеља, објављују трубама почетак дана или настанак ноћи. Понеки су водили и медведе на ланцу и са њима изводили програм. Најчувенији међу њима био је Ханс Сакс кога је Рихард Вагнер овековечио у својој музичкој драми „Мајстори-певачи“.

Римски ексери који не рђају

За време недавних ископавања у шкотским брдима, археолог Јан Ричмонд, професор универзитета у Оксфорду, нашао је на дубини од 1,8 метра складиште са 12 тона ексера, из времена кад су Римљани, 90 година пре наше ере, имали у овом крају свој гарнизон. Претпоставља се да је гарнизон добио наређење о повлачењу или преласку на друго место и да су том приликом војници закопали ексере да би их сачували за касније. Ексери имају квадратан пресек, а дугачки су између 5 и 40,5 сантиметра. Тло у коме су ексери вековима лежали порозно је и састоји се од песка и шљунка. Трагови врећа и сандука нису нађени, али ископани ексери изгледају тако чисти, без икаквог трага рђе, као да су недавно исковани. Да ли су римски ковачи који су начинили те ексере знали за неко средство сигурно да заштити метал од рђе? У вези са овим „ростфрај“ ексерима, треба се подсетити на чувени гвоздени стуб у Делхију који је већ више од 1.600 година изложен тропској влази а ипак не показује ни најмање трагове рђе. Тај стуб висок је 8 метара, тежак 6 тона и састоји се готово од чистог гвожђа. Научници су досад узалуд покушавали да одгонетну тајну индијског стуба који не рђа.

САСКАТУН У КАНАДИ НИЈЕ СЕЛО, ВЕЋ ЈЕДАН ВЕЋИ УНИВЕРЗИТЕТСКИ ГРАД. ИПАК У ЊЕМУ СВАКО ПОЗНАЈЕ ПОРТАЛА И ЊЕГОВИХ ДЕВЕТ КЋЕРИ КОЈЕ СУ ПОДЈЕДНАКО ОБУЧЕНЕ ПО ЊЕГОВОМ МОДЕЛУ

ЊИХОВ ОТАЦ МОЖЕ СВЕ

Кандидат права Портал шије сам за своју жену и 9 кћери.

Кад је Вилијам Портал 1946. године напустио армију и са једном младом женом се вратио у домовину Канаду — имао је тачно 65 канадских долара у џепу. Поред тога, није више нимало био расположен да ради свој наслеђени крзнарски посао пошто је желео да постане адвокат. Ипак, не размишљајући много вратио се ранијем послу, јер шта је могао са 65 долара — него да почне само то што је већ знао.

Још једном, купио је један изношени крзнени капут и уз добру зараду га продао. Онда је затражио посао као продавац и уписао се у вечерњу школу из које је после годину дана изишао са матурским сведочанством.

Како је имао способности да води радњу с крзнима он је већ за годину дана у Регини, једном малом канадском граду у провинцији Саскачеван, отворио свој властити салон са шест радника.

Међутим, догодило се још нешто што он није имао тада у плану, и што је пореметило његову ситуацију — добио је кћер. После треће кћери радња је пошла тако добро да се породица Портал преселила у универзитетски град Саскатун. После шесте ћерке положио је први испит на правима, а после девете био је већ господин кандидат права.

Природно, све баш није ишло тако глатко, како би се мислило. Много пута се Портал много чега морао одрећи. Деветоро деце пристојно оденути и хранити није био за једног студента нимало лак посао. Али, Вилијам Портал је врло брзо нашао решење: „Ко зна крзнарски занат — помислио је — може да постане и кројач". Без предомишљања купио је једну тубу штофа и бацио се на посао.

Поред студирања и дневног рада, Портал је израђивао одела за једну конфекцију и шио хаљине — за своју жену и кћери. Сасвим разумљиво — са извесним напором. У међувремену породица Портал постала је позната у целом Саскатуну. А, како и не би кад су кћери Портала имале оца који, једноставно речено, може све...

Најзад му је било јасно...

У Торину је жена једног железничара тражила развод због тога што је њен муж и код куће примењивао железничке прописе. Темпераментно је описала свој породични живот отприлике овако:

— Код нас је све као на железници. Доручак, ручак и вечера: према његовим железничким сигналима; на његов звиждук за улазак — уносим јело, на „одлазак" — износим. Зидове у нашем стану „красе" возни редови, уместо лустера служе нам сигнални фењери. У говору све сами железнички називи: кујна — вагон ресторан, подрум — тендер, спаваћа соба — „ремис". Уђем ли у његову собу кад гори црвена светлост, просто се избезуми и тада неминовно нестаје „искакање из колосека"...

Пошто је све ово мирно саслушао, судија се обратио мужу питањем:

— Ви свој приватни живот сматрате за железничко предузеће, а вашу жену, према томе, као службеницу железнице?

Железничар који је био просто срастао са својим позивом, климао је главом потврдно. А тада је судија, неки разложан човек, изашао са својим предлогом:

— Добро. Према правилнику предузећа свака службеница има право на одсуство од најмање 24 радна дана годишње. Ви сте већ седам година у браку, а ваша жена није досад имала ниједан дан одмора. То јој се мора безусловно надокнадити. Ваша жена сматраћа се гостом железнице седам месеци, а ви на себе преузмите дужност да о њој водите бригу. На њен сигнал „да воз уђе у станицу" износите јело пред њу, на знак „полазак" с празним тањирима „одтутњите" као воз из станице...

Тада је тек железничару постало јасно да железнички прописи нису створени за домаћи живот и пошто се покајао — жена је одустала од развода.

ВОЛИ ПОСАО...

Један енглески скретничар није само у служби манипулисао црвеном и зеленом светлошћу него и у приватном животу. То је побудило ташту да га тужи због увреде.

Код своје ћерке је она долазила у посету кад је зет био на послу. Ако би остала дуже, један од унука стављао је у прозор црвен сигнал. Зет би тада одлазио у кафану преко пута, сео крај прозора и пијуцкао све док се црвена светлост на прозору не би заменила зеленом — знаком да је пролаз слободан, односно да је ташта напустила кућу.

У овом сигнализирању судија није видео никакав прекршај предвиђен у законику и ослободио је скретничара. Ташта је ван себе од љутине напустила судницу.

ДОСАД И ОДСАД

Унутрашњост Париске опере могли су досад да виде само посетиоци представа. Ускоро ће међутим бити дозвољен приступ у њу и туристима који желе да разгледају њено чувено мраморно степениште и фоајеа. Управа Опере пристала је на ову новину, али пре него што она ступи на снагу мора да се спроведу извесне припреме.

ПРЕДСТАВИО МУ СЕ

Џони Вајсмилер, олимпијски победник и светски рекордер у краулу, и дуго широм света познати Тарцан на филму, пошао је једног јутра да се освежи у хладном базену хотела у Лас Вегасу, где је становао. Сав престрашен дотрчао је тада један службеник хотела и опоменуо га да су спортска задовољства у басену дозвољена само у присуству учитеља пливања.

— Да ли ме познајете? — упитао га је Вајсмилер.

Кад је службеник одречно климнуо главом, Вајсмилер се испрсио и преставио му се као нови учитељ пливања.

РАЗЛОГ...

Ученици виших разреда гимназије у Њуарку у Енглеској, замолили су своје професоре да им задају што више домаћих задатака да би их одвратили од досадних телевизијских програма.

РАЗДРАГАНИ ОД ИГРЕ ОНИ ПРАВЕ НЕКЕ ГРИМАСЕ И РАЗГОВАРАЈУ СВОЈИМ ЈЕЗИКОМ

WALT DISNEY'S ШВАЈЦАРСКИ РОБИНЗОНИ

НОВИ СВЕТ ЖОРЖА БРАКА

У Нормандији, пре неких 60 година, један дечак по имену Жорж Брак почео је да „мала“ куће, како споља тако и изнутра. Био је толико вешт у руковању четком да је обичан зид могао да претвори у верну имитацију махагонија или најшаренијег папира за тапете. Он и данас још „мала“ али не као „молер“ који дотерује старе прљаве куће, већ као један од највећих живих француских сликара чија платна вреде милионе. Упркос изванредној способности да природу копира до најситнијих детаља, он је славан баш због тога што чини супротно: што ствара нову визију света чији су облици и боје организовани геометријски и апстрактно у нове облике и нове хармоније боја.

Браков отац и деда били су молери и дечак је, кад је имао 17 година, напустио школу да би научио породични занат. Као шегрт код најбољих молера у Авру, он је брзо научио да „намолује“ лажна врата или да обичан под од дасака „претвори“ у сјајан паркет или у имитацију мермерних плоча. Од самог почетка било је јасно да је млади молер веома талентован.

Пошто је одслужио војску, млади Брак је одлучио да молерске четке замени сликарским четкицама, те је напустио кућу и отишао у Париз. Мада није био задовољан начином на који се сликарство учило у сликарским школама, он је упорно две године проучавао сликарску технику старих мајстора копирајући њихове слике. Незграпни сеоски младић брзо је стекао многе пријатеље. Био је одличан боксер, пливач, бициклиста и вешто је руковао једрима. Мада се обично држао повучено умео је да с времена на време, обичан, случајни скуп претвори у веселу забаву и да понесе другове својом песмом и гитаром.

Немирног уметничког духа, Брак је брзо напустио школски начин сликања и почео да ради сам. У почетку су то биле старомодне импресије природе, а касније пејзажи смелих, светлих и ведрих боја. Али, он тиме није био задовољан. Он, који је умео да у длаку тачно пренесе на платно сваку жилицу у мермеру, да са тачношћу огледала наслика лице жене, сматрао је да сликар мора да учини много више: да ствара ново, а не само да копира оно што види.

У то време, кад је већ био прекинуо са старим а ново још није нашао. Брак се срео с једним младим сликарем, Шпанцем, који је живео у Паризу — Паблом Пикасом. Из тог сусрета, родило се оно што данас називамо модерним сликарством. Додуше, они нису кренули потпуно неутрвеним путем јер је и пре њих било сликара који су имали њихове идеје, али њих двојица су били динамична покрета‥а снага новог правца. Пикасо је показао Браку своју последњу слику — женски акт сав од равних површина и углова, за коју је један критичар казао да личи на „експлозију у фабрици плугова“. За Брака је, међутим, то било право откриће. То је било оно што је он тражио — начин да ствара, а не да једноставно прави копије природе.

Брак и Пикасо постали су присни пријатељи, толико присни да годинама људи нису могли да разликују њихове слике. Уметници-истраживачи су закорачили у нове области и корак по корак стварали су уметност геометријских форми која све своди на основне облике: коцке, купе, лопте и ваљкове.

Први светски рат прекинуо је Бракову каријеру. Једног дана на фронту комад топовске гранате ранио га је тешко у главу. Брака су оставили на бојном пољу јер су га сматрали за мртвог и тек сутрадан кад су скупљали мртве да их сахране, указали су му лекарску помоћ. У болницама је провео више од годину дана, враћајући се полако у живот. За заслуге у рату одликован је Ратничким крстом и Легијом части. Под утицајем своје жене која га је предано неговала, почео је поново да слика.

Нове Бракове слике изгледале су више натуралистичке — али само мало. Он никад није пристао да се одрекне „архитектуре сликања“ због површинских дражи природе. Али, док су раније на његове слике гледали презриво, стручњаци су их сада оцењивали као занимљиве. Браков углед је растао, а с њим и његови приходи. Године 1924, Јесењи салон, који је пре 14 година одлучно одбио све његове радове, сада га је позвао да излаже. Брак је послао 14 слика — за сваку протеклу годину по једну — и све су биле продате.

Ипак, многи критичари и даље су упорно одбијали да признају његову уметност. Још 1937. године, један од најистакнутијих критичара Француске, посматрајући његову слику која је на једној међународној изложби добила прву награду, запитао га је: „Је ли ово слика или нека шала?“

Скромни уметник нију му ништа одговорио. Он се никад није препирао с критичарима који су га нападали.

Брак сада има близу 80 година. И поред дубоке старости он ради од јутра до мрака: слика, ваја, скицира или врши ситне оправке на својој кући крај мора. Кад га човек види пред штафелајем, високог и седокосог, одевеног у радно одело и са обавезном жутом марамом око врата, могао би помислити да је то неки филмски глумац који за неки филм игра улогу сликара. Он свакако не изгледа као револуционар. Ипак, оно што су он и његов пријатељ Пикасо створили у сликарству не може се назвати другим именом до — револуција.

ЗАШТО ВЕНЕРА ЉУТИ НАУЧНИКЕ?

Ни америчка међупланетарна ракета „Пионир V“, ни совјетска аутоматска станица „МАС 2“ нису успеле да се приближе и испитају најзагонетнију планету нашег сунчаног система. Покривена слојем облака, Венера открива астрономима поједине делове који се нејасно виде, али, пошто је по обиму и густини врло слична Земљи, пошто нам је блиска, стално се питамо да ли њена клима допушта да се развија биљни и животињски свет на њој.

Једног дана амерички радио-астроном Краус седео је крај свог радио-телескопа који се налази на универзитету у Охају. Пошто је 13 дана стрпљиво чекао, стишале су се буре око планете која је у то време била од нас удаљена свега 39 милиона километара. И он је примио радиосигнале на таласној дужини од 11 метара. Слушајући их сатима, погледао је на часовник и закључио да су се тог дана јавили читав час раније но што би требало. Шта се том приликом догодило? Нешто сасвим просто као и обично, Венера се мало пои‥ла нашим астрономима и астрофизичарима.

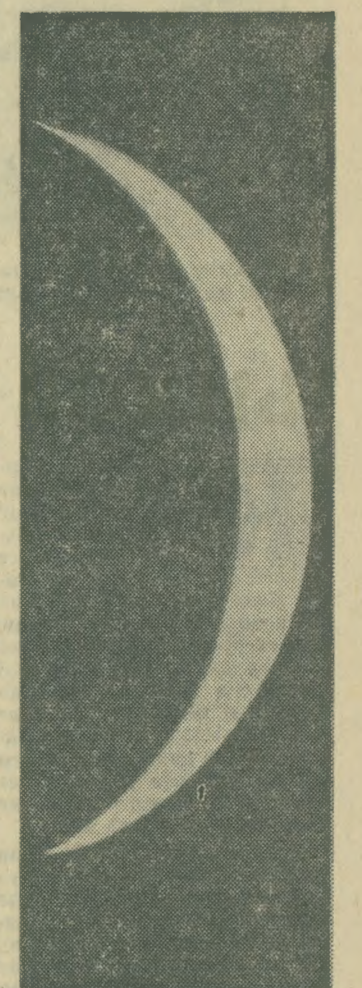
Велики француски физичар Араго испричао је како се једном приликом Наполеон јако наљутио на ову планету. Тога дана, док је пролазио париским улицама, нико није гледао у његову свечану и сјајну поворку већ према небу на коме се Венера тога дана сијала изузетном светлошћу.

Краус је прво слегао раменима, а потом је почео да рачуна. Користио се једном претпоставком која се односи на Јупитер и која је касније потврђена, он је из својих математичких радњи закључио да се Венера не обрће око осовине за 13 дана већ за 22 часа и 17 минута. Краусова хипотеза подигла је велику прашину. За астрофизичаре, који су присталице мишљења о спором Венерином обртању, Краусова претпоставка била је неодржива. Тако је изнова започела битка између две зараћене стране.

Француски астроном Долфус сматрао је да њено обртање траје 225 дана, док је Американац Ричардсон закључио 1956. године да се време Венериног обртања мења између 13 и 225 дана.

Зашто је толико тешко сазнати истину о овој планети? Пре свега, кад је најбоље обасјана Сунцем, удаљена је од Земље 257 милиона километара. Кад је најближа Земљи, на 39 милиона километара, показује нам своју тамну страну. За нас је најприкладније да је изучавамо кад се приказује у виду кифле, но тада видимо сасвим мали део, мада лепо обасјан сунчевим зрацима. Онда, кад је за нас најјаснија светли 13 до 16 пута јаче од Сиријуса, најсветлије звезде северне хемисфере и тада може да се види усред дана. На несрећу, она је, као што већ знамо, окружена толико густим облацима да нам не допушта проучавање површине. Венера врло ретко пролази испред Сунца. Последњи пут је прошла 1883. године, а идући пут проћи ће 2.004. Први ју је посматрао Енглез Јеремија Хорокс 1639 Други — славни руски научник Ломоносов 1761., када је дошао до закључка да је планета окружена светлим ореолом. Његове речи биле су: „Венера има за нас значајну атмосферу, која се може упоредити са атмосфером наше планете“.

Шта крије та атмосфера и из чега се састоји, два су питања која столећима лебде над астрономима.

ВЕНЕРА У СВОМ НАЈЈАЧЕМ СЈАЈУ ОНАКО КАКО СЕ ВИДИ КРОЗ ТЕЛЕСКОП НА ОПСЕРВАТОРИЈИ ПАЛОМАР У САД

»МЕРАЧ« ВОДЕ

Професор универзитета у Нагоји, у Јапану, доктор Ривиши Сугисаки, конструисао је мерач помоћу кога сазнаје колике су резерве воде у земљи којом се снабдева један град, да ли су довољне и хоће ли се ускоро исцрпсти. Он то постиже мерењем у води извесних гасова чија количина указује на то да ли су резерве при крају. При таквом мерењу мора се водити рачуна о годишњем времену и атмосферским приликама, јер оне утичу на густину гасова. Кад киша или снег снабдевају подземна лежишта свежом водом, количина гасова се повећава.

Сродство према отисцима прстију

Једне јесење ноћи 1944. године фашисти су ухапсили млади брачни пар М. а њихова кћи Жужика која је имала свега годину и по дана, остављена је на улици.

Рат се завршио, родитељи су се вратили кући и одмах су почели да траже своју девојчицу. Протекло је још 14 година и пред њима се појавила израсла девојчица, вероватно њихова ћерка... А можда и није ћерка? Шта даураде? Да је приме у свој дом и да мирно наставе живот. Али како да буду спокојни кад ће их црв сумње непрестано гристи. Да је одбаце? Тек тада би живот постао прави пакао. Јер, шта ако је девојчица заиста њихова изгубљена Жужика? И за једну и за другу одлуку били су потребни докази. И ти докази су најзад добијени заслугом института за судску медицину Будимпештанског универзитета. Тамо су казали: сумње нема, девојчица је ваша ћерка.

Како је могућно дати тако недвосмислен одговор? Јер, познато је да наука нема поузданих метода за утврђивање сродства. Највише што су до сада специјалисти могли да кажу било је: сродство вероватно, сродство мало вероватно или родбинска веза не постоји.

Дактилоскопија? Вероватно да и ви знате да је то једна од најстаријих наука коју су примењивали пре више хиљада година древни Вавилонци, Кинези и Индуси. Глинене плочице са отисцима прстију су, несумњиво, најстарији начин за утврђивање личности. Дактилоскопија може са потпуном сигурношћу да утврди да је известан човек исти онај који је на неком предмету оставио отиске својих прстију или, пак, супротно. Али, доносити суд о сродству? Јер, чак ни сама чињеница да се „шаре“ на прстима наслеђују још није била научно доказана.

Додуше, још 1923. године норвешки научник Боневи покушавао је да нађе везу између линијских шара отисака прстију код родитеља и деце, али је његов метод доводио до одређених одговора само у извесним случајевима.

Данас, међутим, благодарећи открићима мађарског професора Шандора Екреша, шефа института за судску медицину, дактилоскопија је знатно напредовала. Више од једанаест година он је скупљао и проучавао отиске прстију родитеља и деце. За то време обишао је буквално читаву Мађарску тражећи у најзабаченијим крајевима „најбогатије“ породице, оне са осморо, десеторо и више деце.

Резултат његовог једанаестогодишњег рада јесте највећа на свету збирка дактилоскопских дијапозитива — читав океан најразличитијих цртежа које образују такозване папилијарне линије — црте, тачке, завоји, рачве, гребени, острва... Све то представља безбројне могућности најразличитијих комбинација.

Професор Екреш пронашао је законoмерност у отисцима прстију и на основу тога израдио је 60 основних типова отисака и саставио таблице тумачења. Он је доказао да у „шару“ на прстима новорођенчета улазе, као саставни делови, поједини елементи из отисака прстију мајке и оца. Анализирајући отиске прстију на основу својих таблица, професор Екреш утврђује да ли међу одређеним лицима постоји ужа родбинска веза или не и његов метод много је пута помогао да се породице растурене ратом, поново окупе у једном дому.

МАЊЕ МАШТЕ — ВИШЕ РАЗУМА

Што новији модел аутомобила — мања је и разлика између предњег и задњег дела. Ово се нарочито односи на моделе америчких аутомобила за 1961, па возачи на путу не могу да разликују да ли неки аутомобил одлази или му долази у сусрет — каже у свом енергичном протесту полицијски комесар у Мијамију. Зато је упутио апел конструкторима да у циљу безбедности саобраћаја убудуће праве аутомобиле са мање маште а више разума — да се на први поглед разликује „реп од главе“. А дотле наредио је да се аутомобили на свима путевима у Мијамију и дању и ноћу крећу са запаљеним предњим и задњим фаровима.

»Родина преписка«

Пре кратког времена италијански градић Сисиња добио је своју поштанску марку — са сликом роде. Ово се догодило само зато што се још пре 42 године на пошти десила једна грешка. Неки дечачић је молио роду за сестрицу и упутио јој писмо адресовано на „Сигоња“ (рода). Ово писмо поштански службеник је у недоумици отпремио у Сисињу, а тамошња поштарка из чистог задовољства одговорила је дечаку. Убрзо почела су да јој пристижу писма и друге деце пошто се прочуло да рода има своје поштанско сандуче у Сисињи. Кад је поштарка отишла у пензију, „родину преписку“ преузео је пословођа једне мале банке.

Неземаљско сребро

У метеорима који су на Земљу доспели из свемира научници су открили једну врсту сребра каквог, с обзиром на његов састав, на нашој планети нема. Ово откриће вероватно ће послужити за боље упознавање историје постанка нашег сунчаног система. Према извештају који је доктор Џон Андерс поднео на годишњем састанку америчког геофизичког друштва, у метеору „Сикхоте Алин“, који је 1947. године пао у Источном Сибиру, нађени су трагови сребра непознатог на Земљи. Анализе су показале да, насупрот сребру са Земље, метеорско сребро има велик број изотопа.

Необична казна

На неким полинезијским острвима уведене су ефикасне мере да се неуредни порески обвезници примораjу да плате порез Они који на време плаћају порез законски су овлашћени да оду у куће пореских дужника и остану код њих као гости све док ови не измире заостали дуг.

Прима се...

У Ковентрију је један продавац половних аутомобила објавио да на име аконтације за куповину половног аутомобила прима све. Један купац донео је клавир стар око сто година, други неки део собног намештаја, трећи две употребљене бетонске мешалице. Фирма је примала чак и хаљине и одлично зарадила.

Суседи

Два највећа уметника у музици барока, Хендл и Бах — рођени су исте године, 1685, у суседним местима у Немачкој: први у Халеу, други у Ајзенаху — а никад се нису срели иако су обојица то желели. Још од малена и један и други су почели да свирају и постали доцније веома плодни композитори и обојица — ослепели.

Само, док је Бах био скроман и тих, и једва прошао Немачку пешице јер је радио неуморно: компоновао, био најбољи оргуљаш, капелник, учитељ многима па и својој деци, а имао их је двадесеторо из два брака, дотле је Хендл, имућнији и бучнији, прошао у слави целу Европу. Био је прави горостас — са крупном главом и власуљом која је личила на лављу гриву. Због своје огромности прозван је Велики медвед.

Балзак и пас

Једног дана Балзаков пас задавио је три кокошке једног његовог суседа — сељака.

Сељак је упао у Балзакову кућу дрхтећи од беса и књижевник је, тешка срца додуше, платио одштету.

— Шта ћете сад урадити с тим псом? — запитао је сељак кад је новац стрпао у џеп.

— Искључићу га из наследства — одговорио му је Балзак смешећи се.

МИЛОРАД ГАВРИЛОВИЋ

(21. V. 1861 — 26. IV. 1931)

Ваљевац по рођењу, а Београђанин јер је за Београд био безмало везан током читаве своје уметничке каријере, Милорад Гавриловић је и умро у Београду у Скадарлији, преко пута „Три шешира“, месец дана пре навршених седамдесет година и недељу дана пред прославу педесетогодишњице његовог глумачког рада.

Безмало до смрти се појављивао на даскама — није допуштао да га време прегази, ишао је укорак са њим и обогаћивао шаролику галерију типова које је оживљавао на позорници.

Временски, његово главно уметничко деловање у позоришту припада раздобљу између Тоше Јовановића и Добрице Милутиновића. Сматран је учеником и наследником првог, чији је репертоар добрим делом и наследио, и ментором другог, млађим деветнаест година од њега.

У своје време Тоша Јовановић био је идол млађих глумаца који су у њему налазили образац за своју уметност. Том се утицају није могао отети ни Гавриловић, нарочито за време владавине романтизма у театру. Али он је убрзо нашао свој сопствени пут и после смрти Тоше Јовановића (1893), постао је сам узлед млађим глумцима из београдског позоришта и путујућих трупа из унутрашњости, који су га слепо, најчешће несрећно подражавали.

Иако је био несумњиво врло талентован и по природи бистар, он није био обдарен нарочитим гласовним органом као ни Сава Тодоровић, и његов глас није са позорнице одјекивао продорно као глас Добрице Милутиновића. То га није начинило великим глумцем, него његова игра „из мозга“, његова разборитост и његова ванредно отмена појава која га је учинила неопходним нарочито у улогама из старог француског салонског репертоара. Његов Меркаде, Арман Дивал и Кин остали су незаборавни у сећању посетилаца позоришта као и много каснија његова улога, после првог светског рата, великог жупана у фраку, у Крлежиним Глембајевима.

Причало се да нико није умео да носи фрак тако као Милорад Гавриловић, због чега је, као и због других отмених навика, добио надимак „Стари господин“.

Али салонске улоге нису биле једини домен Гавриловићеве уметности. Он је био протагонист првога реда у разним драмама и трагедијама, страног и домаћег репертоара. У Шекспировим комадима био је: Ричард III, Шајлок, Магбет, Јаго; у Ибзеновим: Габриел Боркман, доктор Стокман, Росмер и Ернулф (у „Походу на север“); у Сардуовој Тоски Скарпија; Егмонт у Гетеовом истоименом комаду. У домаћим драмама играо је у Војновићевој „Дубровачкој трилогији“ Орсата Великог а у Еквиноцију Нику Американца; Цара Самуила у Милошевићевом „Владиславу“; главне улоге у Нушићевим једночинкама: „Пучина“ и „Тако је морало бити“, итд.

Све те ликове доносио је наизменично са личностима из француске друштвене комедије чији су писци били: Дима син, Мелак, Пајерон, Робер де Флер и Кајаве, све до Клемана Вотела!

Распон Гавриловићевих глумачких могућности ипак је био осредњи — салонска комедија, друштвена драма и трагедија.

Никада он није запевао на позорници, бар не у XX. веку, нити играо у чисто комичним комадима. То му је изгледало недостојно његовог уметничког ранга. Често је, у уском кругу пријатеља, причао и жестио се притом, да не би ни за шта на свету пристао да га кљукају орасима као ћурана — као чича-Илију у Нушићевом „Путу око света“, где је овај играо Јованчу Мицића, нити да му натичу магарећу главу као чича-Илији у комаду „Сан летње ноћи“, макар да га је Шекспир сто пута написао. То је Чичи страшно замерао.

Гавриловић је ступио на позорницу у пролеће 1879, као почетник-волонтер, прво у београдском Народном позоришту. Али још исте године иступио је из њега би у току три наредне године прошао кроз новосадско позориште и путујуће трупе Светислава Динуловића и Ђоке Протића. То је у његовом животу једино уметничко чергарење и „вандрокаштво“, јер по природи није био наклоњен сељакању.

Године 1882. вратио се у Београд и у њему остао до смрти. Већ одмах избио је у прве редове глумаца, добијао све веће улоге а убрзо, још у врло младим годинама постао и редитељ. Пре своје педесете године добио је положај управника Народног позоришта у Београду али је ту дужност обављао само кратко време.

Већ одмах, на јуриш, освојио је симпатије београдске публике и постао њен миљеник. Песник Војислав Ј. Илић му је посветио песму: „Моме Гарику“, како га је назвао по имену чувеног енглеског глумца Гарика Давида (1717—1779), носиоца Шекспировог репертоара. Та је песма објављена 8. новембра 1882. у листу „Ћоса“ а карактеристична је за тадашње прилике.

Иако срчани болесник од ране младости, успео је да преброди недаће због нежног здравља и да од четврте деценије свога живота постане чврст човек, челичних мишића, који је и после своје шездесете године препливавао Саву!

Само, и поред те ретке физичке снаге, био је целога века сентименталан и често разнежен: велико дете које је живело у једном нестварном свету, какав је само својом маштом створио. Своје јунаке је толико доживљавао да је постајао исто што и они — преносио их са позорнице у своју кућу, на улицу и у кафану.

До крајности осетљиве природе, могао је лако чак и да засузи и то не само у одмаклим годинама, него још у јеку свог мужевног доба.

Добрица Милутиновић је причао да су најдрагоценије признање његовој уметности биле сузе Милорада Гавриловића:

— Пробао се Сид од Корнеја. Насловну улогу сам играо ја а редитељ је био Гавриловић. Проба, без декора и костима, обављана је на хладној позорници. Играо сам с младићким жаром и кад сам изговорио чувени Сидов монолог пришао ми је Гавриловић и, узбуђенији од мене, честитао ми са сузама у очима.

И поред релативно високе зараде, кубурио је целог века са новцем јер је био широке руке. Знао је за падове и успоне у материјалном погледу. И када је добро зарађивао, пара му се није могла задржати у џепу.

Када је 1910. године пензионисан, управа Народног позоришта одредила му је четрдесет динара за представу када год буде усхтео да игра. То је у оно доба била огромна сума: два наполеондора!

„Стари господин“ је био навикао да купује књиге и да прави одела од најбољег штофа и тога се није могао одрећи. Читање му је надокнађивало недостатак школског образовања. Али и трошење у кафани представљало је добар издатак — за Гавриловића је то био начин да изрази своју боемију, која је била нарочите врсте. Осећао је потребу да га сматрају боемом а у ствари није имао никакве везе са боемијом својих другова, који су веровали да је њен смисао у распојасаности, запуштености, аљкавости и неуредности и неуравнотежености.

Гавриловић није одлазио у кафану да пије, већ да види и да буде виђен. Увек беспрекорно чист и глатко обријан, осећао је нагонску потребу за чистоћом и пристојношћу.

Милораду Гавриловићу остаје обезбеђено часно место у историји српског позоришта а на нама је да му сачувамо успомену и гроб од заборава.

ЊЕГОВА ЋЕРКА ЈЕ ЊЕГОВ НАЈМИЛИЈИ МОДЕЛ

ОТАЦ ПЕТ ХИЉАДА ЛУТАКА

Познато је да Јапанци имају врло спретне руке и стрпљења за ситне радове. Живи доказ за ово је стари луткар Нишицава из Токија који је начинио око 5000 лутака изванредно живописне. Његове руке су створиле права уметничка дела. Приредио је већ неколико изложби на којима су његове лутке побудиле велико интересовање. Све су лутке рађене по живим моделима од којих му је најмилији — његова кћи. Лутке су израђене са знањем и вештином: коса је права, а одело скупоцена национална ношња. Овај стари уметник свог заната никад се не жури: једна лутка дневно, то је његова норма.

ЗАБОРАВНОСТ СЕ ПЛАЋА

У америчком граду Меридијана, у Мисисипију, грађани су имали прилике да недавно присуствују једном несвакидашњем суђењу. Градска библиотека тужила је судији за прекршаје једног свог члана због његове заборавности.

У ствари ево шта се десило:

Један, раније стални члан Градске библиотеке и веома пасионирани читалац током неколико деценија, појавио се некидан да би вратио две књиге: једну коју је узео само десет дана раније, и другу коју му је библиотека дала на читање пре равно тридесет и три године.

Необични, не баш много примерни читалац, позван је тада у Управу библиотеке где му је саопштено да према правилима читаонице има да плати на име казне одштету за читаво време колико је књига била код њега, пошто се свака мора вратити у року од седам, односно четрнаест дана.

Узалуд се бранио да је књигу узео још као младић и да је просто заборавио на њу. Покушао је још да окриви библиотеку што га није подсетила ниједном за то време, па је одбио да плати казну и чак нашао да је „лепо од њега што се ипак, макар и после готово три и по деценије, сетио да врати позајмљену књигу“.

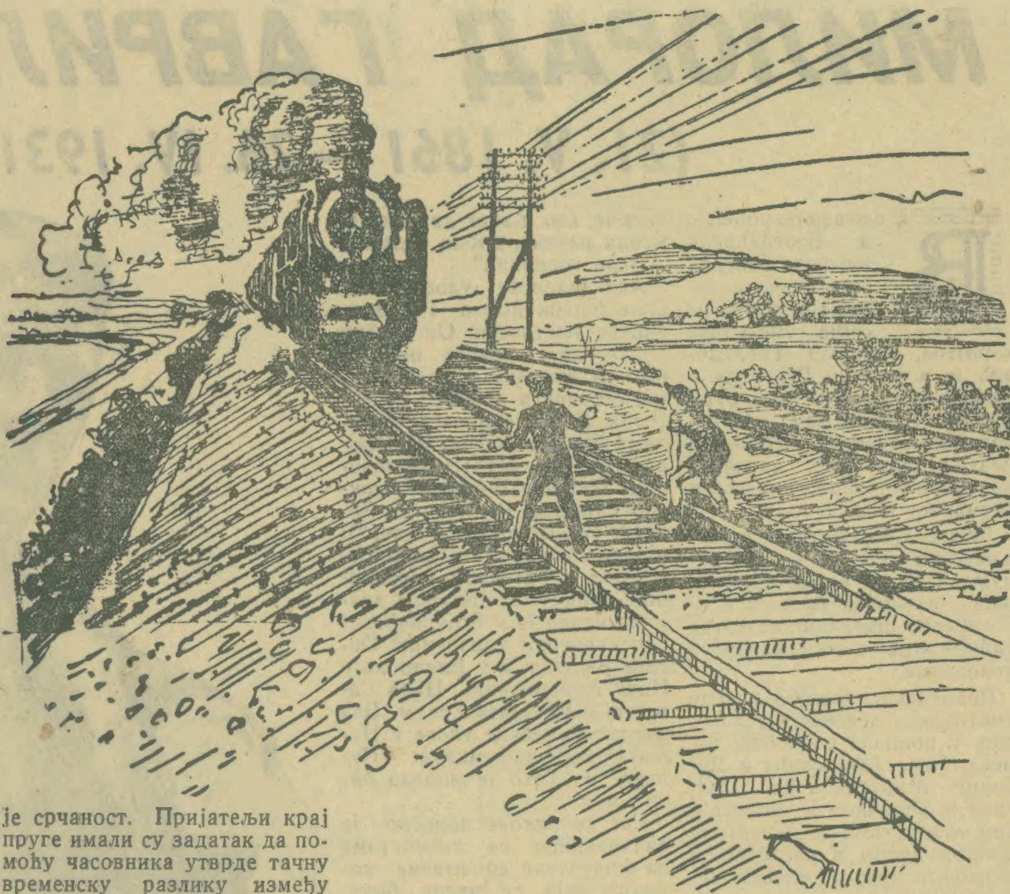
Међутим судија за прекршаје није био истог мишљења: осудио је заборавног читаоца да плати библиотеци суму од 91.000 динара. Његову жалбу је надлежно судско веће одбило и потврдило пресуду, која је аутоматски постала извршна.

Управа библиотеке је ову пресуду истакла на видном месту као упозорење свим својим заборавним члановима.

Муве се свете пауцима

Професор биологије на универзитету у Калифорнији др Шлингер, открио је 78 врста мува чија се карактеристика састоји у томе што јаја полажу на телу паука. Пошто се излегу, ларве постепено гризу пауково тело лишавајући га живота. Кад би муве биле свесне, свакако би уживале што се на овај начин свете смртном непријатељу који их својом разапетом мрежом целог живота вреба и лови.

ОПАСНЕ ИГРЕ

Пред једним енглеским судом одговарао је недавно један машиновођа. Сличан случај није досад забележен у историји енглеског правосуђа: машиновођа је сам против себе поднео тужбу. Наиме, он је желео да тим суђењем покаже читавој енглеској јавности да није био крив за случај у коме су дечаци Цим и Оливер изгубили животе.

И тада... у последњем тренутку...". Да, таквим причама одушевљавали су се једанаестогодишњи Цим и тринаестогодишњи Оливер. Причама у којима су неустрашиви јунаци у последњем минуту, чак у последњем секунду, излазили као победници из борбе на живот и смрт. Цим и Оливер никад нису помислили на то да је већина тих прича измишљена, да се хероји из каубојских и криминалних филмова у животу никад нису нашли пред стварном опасношћу.

Најмање су на то мислили оног несрећног дана кад су се са својим друговима узверали уз железнички насип у близини Ромфорда да се ту играју „пробе срчаности". Ова опасна игра којом су дечаци из Ромфорда били одушевљени јер им је она дочаравала ситуације у којима су се налазили њихови јунаци из филмова и романа, састојала се у томе да се пред возом који наилази пуном брзином остане на прузи што је могућно дуже.

Приликом последње „пробе срчаности" Цим и Оливер одскочили су истовремено, и то тек кад је воз био на неколико метара испред њих. Обојица су, дакле, били „победници". Али, према правилима игре могао је бити само један победник. Требало је игру поновити да би само један могао , а понесе титулу најсрчанијег.

Са часовником у руци пријатељи двојице противника сместили су се у жбуње крај железничког насипа. Ускоро је туда имао да протутњи подневни воз. Наизглед потпуно мирни, Цим и Оливер стајали су на самој прузи. Сваки од њих био је чврсто решен да оном другом покаже шта је срчаност. Пријатељи крај пруге имали су задатак да помоћу часовника утврде тачну временску разлику између скока „побеђеног" и „победника". Сви су с нестрпљењем очекивали нов „рекорд".

Посматран кроз прозор локомотиве која је јурила пуном брзином, тај „рекорд" је изгледао другачије.

— Приметио сам двојицу дечака на трачницама — причао је пред судом утучени машиновођа који је тужио самог себе — и покушао сам да кочим. Али, нисам успео да воз зауставим на време. Све док живим нећу заборавити како је... како је локомотива налетела на децу. Воз је стао кад је већ било касно.

И „судије" који су са часовницима у рукама чучали у жбуну крај пруге потврдили су његове речи.

— Мислили смо, док смо гледали како се воз приближава, да ће један од њих сад... ево сад одскочити, а да ће други одмах за њим. Чак и кад је машиновођа почео да кочи, они се нису мицали. Ниједан од њих није хтео да буде онај „други". И тако су се обојица нашли под точковима...

О необичном суђењу човеку који је сам себе тужио — ни родитељи настрадалих а ни власти нису против њега поднели тужбу јер је одмах било јасно да он није крив — и трагичној судбини двојице дечака данима су писали енглески листови. Али, не из жеље за сензацијама, већ да би извештаји са суђења послужили као упозорење и молба онима који преко својих књига и филмова стварају у машти деце ликове лажних хероја и лажног, непотребног и опасног хероизма.

ДА СРЦЕ СТАНЕ...

Један шестогодишњи дечак пребацио се преко ограде балкона на деветом спрату једне новоградње у Торину. Два-три корака по свега неколико сантиметара широком бетонском рубу и догодило се неизбежно — омакао се, али је успео да се рукама ухвати за бетонску ивицу. На његово дозивање дотрчала је мајка и престрављена се сагнула, ухватила дете за руке, али није била у стању да га извуче горе.

Прозори су се отварали, крици одјекивали, пролазници застајали као окамењени кад су видели како на највишем балкону виси дете и копрца се у ваздуху.

Лино Равањани, 19-огодишњи службеник гараже и још три младића похитали су лифтом горе, али у стану није било никог да им отвори. Потрчали су на кров, полегали и од својих тела начинили неку врсту ланца. Лино Равањани је био први. Као акробата скочио је са крова на балкон, прекорачио ограду, ухватио дете једном руком, али му је била потребна и друга...

Очевици причају да је он, клатећи се на уском балконском рубу, 40 метара изнад улице, успео неколико секунди да одржава равнотежу и спасе дете.

Дискретна опомена

У једном швајцарском ресторану на Женевском језеру може се на зиду видети овакав натпис:

„Умољавају се гости који дођу у искушење да украду сребрни прибор за јело, пепељаре или друге предмете који припадају овом угоститељском објекту, да то учине дискретно. Ми желимо да сачувамо добар углед нашим гостима".

КЛУБ НОСОЊА

Становници једног градића у Баварској основали су Клуб носоња, тачније клуб мушкараца са највећим, најширим или најмеснатијим носем.

У овај клуб се није учланила ни једна жена иако су у плакатама које су поводом оснивања клуба организатори излепили по целој варошици, позване и оне да приступе овој мало необичној организацији.

Међутим, нису само жене бојкотовале овај клуб, већ се и приличан број мушкараца овог баварског места — које, изгледа, не оскудева у носоњама — није одазвао позиву иако су испуњавали све услове. Да би „спасли" своју замисао оснивачи клуба су се досетили у последњем часу и променили клупско име: уместо „Клуб носоња" назвали су га „Клуб носева".

На опште изненађење ова измена је помогла и до краја прошле недеље у клуб се уписало доста чланова.

Сваки члан, односно сваки онај који жели да буде примљен у овај необични клуб, поред великог носа мора још да је извежбан и да говори кроз нос. Ова одредба, унета и у клупска правила, служи просто за увесељавање — када се окупе сви и стану да уњкају. Ако би се неко огрешио о правило и почео да говори нормално — морао би да плати казну у новцу.

За првог председника овог клуба изабран је један грађанин чији је нос дуг 7,5 и широк 4,5 сантиметра. Потпредседник „заостаје" за свега неколико милиметара.

ТАКО ПИШЕ...

Испред једне ветеринарске болнице у једном мањем америчком граду постављена је табла на којој пише: „Болничка зона — лајање забрањено!"

ЦРТА И ПИШЕ Л. ФИШЕР

Тајни проналазак

У ЛЕДЕНОМ ПАКЛУ

Тачно у подне 27. септембра 1954. године, велики путнички брод „Арктик" који је са више од 400 путника и чланова посаде кренуо од Ливерпула ка Њујорку, налазио се неких 40 миља од Кејп Рејса на Њуфаундленду. Захуктале бродске машине су брујале, велики точкови ковитлали ледену воду, док је капетан Џемс Љус са палубе осматрао хоризонт.

Море је било тихо, али праменови магле који су се уздизали из мора, ограничавали су видљивост на неких 800 метара. Брод се кретао брзином од 13 чворова на час. По мишљењу капетана магла није била тако непрозирна да би брзину требало смањити. Пошто је извршио осматрање, сишао је у кабину са инструментима и картама да би одредио где се сада налазе. Само неколико тренутака после овога са осматрачнице је одјекнуо алармни сигнал. Дежурни официр са моста је јављао:

— Опасност с десне стране брода.

Али то је било исувише касно да „Арктик" успе да скрене и избегне судар са паробродом чија се силуета појављивала из магле.

Капетан Љус је истрчао на палубу баш у тренутку када су се бродови сударали. Од страховитог призора крв му се следила: француски пароброд „Веста", тешко оштећен, дрхтао је као смртно рањена звер која ће сваког тренутка угинути. На нагнутој палуби видели су се људи избезумљени паником и чули њихови страшни крици.

Ледена гробница

Прва мисао капетана и свих очевидаца била је да се укаже помоћ људима на оштећеном броду. То је био прастари закон на мору, који су сви поштовали, поготову када је капетан веровао да је „Арктик" незнатно оштећен. Одмах је издао наређење да се чамци за спасавање спусте у море и прихвате бродоломници.

На палуби „Арктика" било је све мирно, јер потрес при судару није био јак, и већина путника није чак ни знала шта се у ствари догодило. У машинском одељењу није се осетио никакав потрес. Путници су само посматрали драму и уверавали се како трагедије на мору могу бити ужасне.

На пароброду „Веста" преплашени људи су се сабили на палуби и очајнички се борили за место у чамцима за спасавање. Многи су чак скакали са палубе у ледену воду која се под њима отварала и гутала жртве.

Капетан је наредио да се двапут лагано обиђе око пароброда „Веста" и прикупе сви очајници. Али убрзо је схватио да је и његовом броду потребна помоћ. У полутамно машинско одељење вода је у млазевима почела да продире кроз неколико отвора, брже него што су црпке стизале да је избаце.

Наредио је једном морнару да се пробије кроз овај мали водопад и зачепи отворе на бродском трупу. Али покушај није успео. Немогућно је било савладати водену стихију. Највећи отвор испод газа био је дуг око метар и по а широк око 40 сантиметара. Сваког тренутка је ситуација постајала све критичнија. Пароброд „Веста" је остављен сам себи као и чамци за спасавање, који су се изгубили у магли.

Машине су стале

Заповедник „Арктика" је одлучио да брод заплови у правцу Кејп Рејса, аутоматске црпке и четири ручне пумпе радиле су непрекидно, тако да је постојала нада да ће се брод одржати на површини до луке.

Бродски точкови су се са напором окретали. Машине су бректале, а људи су на смену у ужарена гротла пећи бацали угаљ и борили се са све јачим млазом воде.

Из магле се наједном појави један чамац за спасавање са бродоломницима са „Весте". Струја га је носила право ка захукталим точковима. Није било спаса — чамац је смрвљен. Само један дављеник је успео да се дочепа баченог ужета и да се попне на палубу. Несрећник није ни сањао да је нашао уточиште на броду који лагано тоне.

У одељењима испод палубе вода је све више расла и ускоро продрла до котлова где је почела да гаси ватру. „Арктик" је имао да пређе још непуних 12 миља до луке када су машине стале. Остао је да беспомоћно лебди на површини мора.

Преосталих пет чамаца за спасавање спремани су за укрцавање жена и деце. У почетку је изгледало да ће то протећи у реду. Али када су путници схватили шта се догађа, на броду је настала паника. Неред су први изазвали ватрогасци који су провалили у магацин са храном, разбили бурад са румом и полупијани похрлили на палубу. Дочепали су један чамац и уз тучу и псовке почели један преко другог да се укрцавају.

Избезумљени путници потрчали су ка осталим чамцима. Настала је неописива гужва. Један чамац је био толико препуњен да се још док је висио одвојио од чекрка и људи су попадали у воду. Други чамац су заузели шеф машинског одељења и његов помоћник. Претили су да ће убити свакога ко покуша да им се приближи.

„Арктик" је потонуо

У очајању капетан Љус је наредио да се са последњег чамца уклоне весла да нико не би могао у њему да се отисне од брода. На палуби више није било морнара. Крај капетана се налазио једино трећи официр, који је путницима, помахниталим од страха, давао појасеве за спасавање покушавајући тако да их смири.

Помоћни сплав, даске, бурад — све што је могло да се одржава на површини воде, бачено је у море. Људи су од врата и сандука правили мале сплавове; а неки су мирно стајали очекујући крај.

У 4,45 по подне прамац „Арктика" се уздигао, а затим, уз хук воде, који је заглушио крике бродоломника, потонуо. У води се нашао и капетан Љус са својим осмогодишњим сином у наручју. Када је изронио руке су му биле празне. Свуда су се чули повици полусмрзнутих дављеника који су узалудно тражили помоћ. Последњом снагом капетан се докопао неког назови сплава на коме се већ налазило десетак сабијених људи. Међу њима био је и један путник чија је жена са дететом потонула заједно са бродом. Он је стално понављао:

— Зашто сам ја овде. Зашто сам овде?

Онда је дошла ноћ. Са малог сплава, неспособни да се више промрзлим рукама за њега држе, један по један човек је падао у ледену воду.

Тек после два дана један канадски брод је наишао покрај сплава на коме се налазио само капетан Љус са још двојицом преживелих.

Тешка трагедија одиграла се и на помоћном сплаву. Када је „Арктик" потонуо на њему је било 76 људи и жена. Сплав је био пренатрпан и бродоломници су се, да би остали на њему, држали чврсто рукама један за другог. Ланац тих људских руку убрзо је попустио јер су жене изнемогле и ношене таласима који су прекривали сплав, попадале у море, а затим један по један човек да би на крају и читаве групе падале и нестајале у леденом паклу. Канадски брод који је притекао у помоћ пронашао је на сплаву само једног јединог човека.

Од 400 људи који су из Ливерпула кренули „Арктиком" само се 87 спасло и то углавном чланови посаде. Ниједна жена, ниједно дете нису преживели овај удес.

Да иронија буде већа пароброд „Веста" који се у магли сударио са „Арктиком" успео је, иако тешко оштећен, да се докопа луке. Међутим, изгубио се сваки траг чамцу за спасавање који је био спуштен са „Арктика".

БОРБА ПРОТИВ МРАЗА И ХЛАДНОЋЕ

КАД МРАЗ ПРИМОРА ЗЕМЉОРАДНИКА НА БОРБУ ПРОТИВ ХЛАДНОЋЕ ЦЕЛЕ НОЋИ СЕ ПО ВОЋЊАЦИМА МОГУ ВИДЕТИ ВАТРИЦЕ КОЈЕ СВОЈОМ ТОПЛОТОМ ШТИТЕ НЕЖНЕ ВОЋНЕ ПУПОЉКЕ (горе); — И ВЕЋ ЗАПАКОВАНЕ ЈАГОДЕ МОРАЈУ БИТИ ЗАШТИЋЕНЕ ОД ОПАСНОГ МРАЗА (доле-десно); — НА СЛИЦИ СЕ ВИДИ ПЕЋ — КАМИН, НАЗВАН „КАЛИФОРНИЈКА" (доле-лево).

Кад загриземо сочну крушку или кајсију ми и не помишљамо да је пре тога било потребно читаво пролеће и да је земљорадник имао много тешких и непроспаваних ноћи борећи се против мраза, да би сачувао пупољке на дрвећу. Јер, ако мраз падне само једне ноћи на цветове, у стању је да уништи сав труд и муке вртара на подизању плодоносног дрвећа.

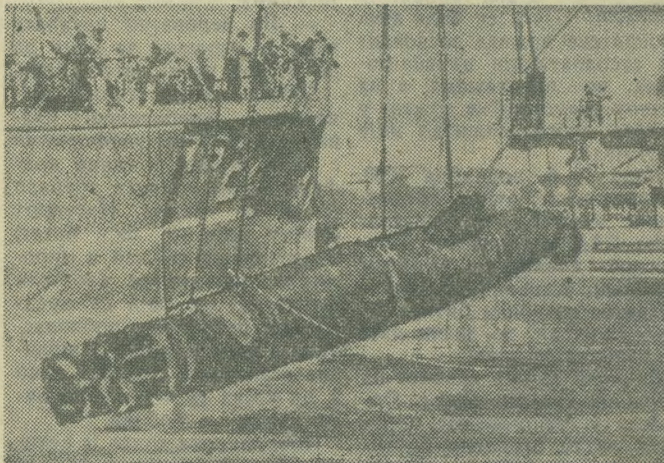
Готово по правилу сваке године од почетка априла до средине маја, мразеви присиљавају сељаке да се ухвате у коштац с њима, и да им се одупиру разним средствима. Употребљавају се разне „пећи" почев од конзерви и сандука за воће, па до модерних уљаних и глицеринских пећи које не развијају дим.

Све се мора раније припремити како би у критичном моменту било при руци и могло да се постави пре но што почне мраз. Чим термометар падне, почиње рат свим могућним средствима против хладноће. Пећи треба да почну са зрачењем на време али се морају добро контролисати јер само један степен више или мање може да оштети пупољке на дрвећу или друге плодове.

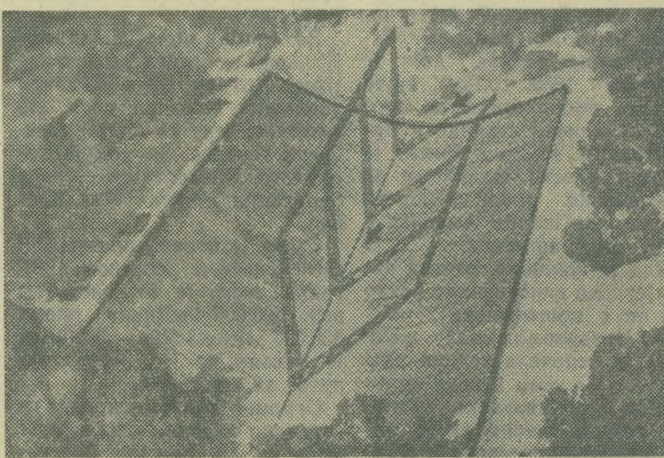
УПРАВЉА СЕ КОЛЕНИМА

Овим аутомобилом, названим „Експлорер" лако се управља и без руку. На отвореном друму а и у живом саобраћају само се притисне коленима плоча испод табле са иструментима. Возач седи на средини да би лакше оценио слободан простор са леве и десне стране. Нацрт за кола дао је Џозеф Бесези из Милвокија а направили су их његов брат и отац. „Експлорер" има ултра модерну каросерију од алуминијума која је ручни рад и уграђен мотор Кадилака. Може да развије брзину од 210 км на час.

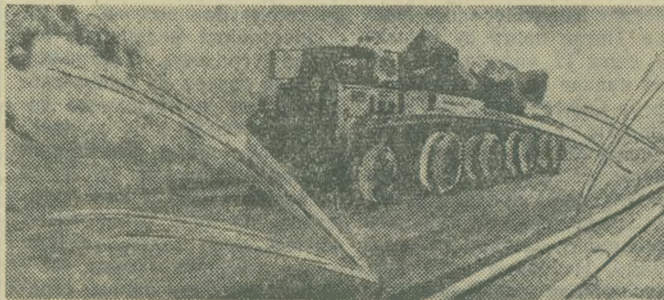
ЈАПАНСКА ПОДМОРНИЦА У ВОДАМА ПЕРЛ ХАРБУРА

Недавно је код Перл Харбура извучена из воде јапанска подморница за две особе већ наједена рђом. Потопљена је пре 19 година при јапанском нападу на САД који је представљао почетак рата ове две земље. Откривена је случајно у дубини од 21 метра, на коралном дну за време вежбе војних гњураца. У њој су нађена два још неиспаљена торпеда. Верује се да се посада спасла јер је отвор на куполи био отворен.

ЗА СИГНАЛЕ ИЗ ВАСИОНЕ

Џиновско „радио-огледало" које су пројектовали научници са универзитета у Илиноису конструише се у близини Денвила у САД. Дугачко је 180 а широко 120 метара и конкавно је. Његову величину најбоље показује поређење са аутомобилом и човеком који су означени стрелицом. Пријемни уређаји се налазе на торњевима високим 50 метара. Овај џиновски радио-телескоп са својим параболичним огледалом моћи ће да прима сигнале из васионе.

ЈЕДИНСТВЕНИ ПЕШЧАНИ ПУТ

На ушћу реке Колумбије направљен је пут од 4,5 км. који ће служити док се не заврше оправке на насипу. Пут је веома необичан — направљен је од меког песка по коме се не би могао возити ни бицикл, али по коме могу да пролазе великом брзином возила од 25 тона. Поравнавање песка су извршили булдожери а дуж пута је постављен систем алуминијумских цеви-прскалица које непрекидно квасе површину пута да би јој дали чврстину. Саобраћај је могућ само док је пут влажан, а кад прскалице преко ноћи престану да раде и пут ишчезава.

ПРВИ

ПРЕ СТО ГОДИНА ОТПОЧЕО ЈЕ АМЕРИЧКИ СЕЦЕСИОНИСТИЧКИ РАТ У КОМЕ ЈЕ ПОГИНУЛО 600.000 ЉУДИ, РАЊЕНО ПРЕКО МИЛИОН И ИЗДАТО ВИШЕ ОД ПЕТ МИЛИЈАРДИ ДОЛАРА.

У почетку друге половине 19. века Северна Америка је била подељена на два табора: на југу су биле аристократске државе засноване на експлоатацији црнаца-робова на плантажама, а на северу индустријске државе у којима робовласништво није постојало.

Када је 6. новембра 1860. године после бурне предизборне кампање за председника САД изабран републикански кандидат Абрахам Линколн, јужњаци су осетили да су изгубили битку.

— Линколн, то значи рат! — пронела се вест.

Линколн је био адвокат из западних крајева земље. Одрастао у сиромашној породици он се огорчено противио да се робовласништво прошири на западне и северне крајеве земље.

— Ако једног дана будем у могућности да се овоме супротставим — говорио је млади Линколн — учинићу то без милости!

У северном делу земље било је много друштава и организација које су се бориле против ропства.

Једна непозната жена, супруга малог англиканског пастора мис Бичер Стоув, учинила је својим романом „Чича Томина колиба“ који је објављен 1852. године, више против робовласништва него све политичке странке и организације заједно. Роман је постао просто јеванђеље за противнике робовласништва и постигао широм Америке и света огроман успех.

Кад је Линколн, знатно касније, срео књижевницу рекао јој је с поштовањем:

— Поздрављам малу жену која је отпочела велики рат!

Ипак, до рата можда не би дошло да јужњачка ратничко-робовласничка каста није била толико осиона и агресивна. На одбијање севера да прихвати установу робовласништва јужњаци су одговорили насиљима и ратним провокацијама.

Прво су се у фебруару 1861. године јужне државе: Џорџија, Алабама, Мисисипи, Луизијана и Тексас, предвођене Јужном Каролином издвојиле из федерације и образовале Конфедерацију Америке. После овога су јужњачке трупе 12. априла 1861. године напале велико утврђење Севера Самтер у заливу Чарлстон које се налазило на територији Конфедерације. Утврђење се после два дана бомбардовања предало и застава Конфедерације заменила је америчку заставу са звездицама. Неколико дана касније пришли су Конфедерацији делови Вирџиније, Арканзаса, Тенесија и Северне Каролине. Престоница нове државе постао је Рицмонд у Вирџинији.

Ратни сигнал прихваћен је на Северу. Гомиле су на улицама Вашингтона клицале:

— На Ричмонд! на Ричмонд! Објављена је мобилизација. Линколн је позвао 75.000 људи под оружје. Искуснији људи су схватили да Америку очекује најстрашнији покољ у њеној историји. Миролубиви Линколн је тешка срца говорио својим пријатељима:

— Ви вероватно погађате како је страшно за мене да се нађем усред мора крви.

Читаве четири године подељени — Американци у плавим федералним униформама с једне стране, и сивим конфедералним с друге требало је да се убијају. Насупрот Северу који је био богат, индустријски снажан и миролубив налазио се заостали феудални Југ који су предводили ратоборни робовласници. Север је имао 22 милиона становника док Југ само 9, од којих су 4 милиона били црнци — робови.

Почетак рата донео је велике успехе јужњацима. Армију Мак Даула која је бројала 30.000 људи испратили су са цвећем и песмом као да одлази на излет. Кад су северњаци предвођени лошим официрима прешли реку Потомак сусрели су се на реци Бал Ран са 20.000 ушанчених јужњака који су их страховито потукли. Пред непријатељем који их је у стопу гонио федерални војници су бежали готово до самих улица Вашингтона.

За своје почетне успехе јужњаци су имали да захвале томе што су били одлични коњаници и вични рату. На њиховом челу се налазио искусни генерал Ли док је командант федералних снага био спори генерал Мак Клелан.

Север је полако прикупљао своје снаге и почетком 1862. године имао је под заставом већ 500.000 војника према 350.000 јужњачких. Линколн је оценио да је дошао тренутак за офанзиву.

Огромна армија искрцала се недалеко од Јорктауна и спремала се да нападне престоницу Ричмонд. И овом приликом Мак Клелан је сувише оклевао. Јужњаци су се прибрали, организовали и у једној од најкрвавијих битака историје познатој под именом „Битка седам дана“ потукли су поново северњаке. Охрабрен овим успехом Ли је чак прешао у офанзиву и у муњевитом напредовању стигао до капије Вашингтона.

Престоница федерације била је угрожена. Северњаци су били свесни да бране своју слободу и друштвено устројство земље које су извојевали у тешким политичким борбама. Окупили су се за последњи отпор и код Антијетама, по цену страховитих жртава, прво задржали јужњачке нападаче а онда им у дводневној бици нанели страховити пораз. Само неодлучност генерала Мак Клелана спасла је јужњаке који су успели да умакну преко реке Потомак, од потпуног уништења.

Ова битка значила је прекретницу у сецесионистичком рату и Линколн је то добро знао. Првог јануара 1863. године окупио је чланове свог кабинета и свечано објавио ослобођење свих робова у јужњачким државама. Да би се ова прокламација спровела у дело било је потребно да се рат води до крајње победе. Линколн се прогласио командантом федералних војних снага и потписујући чувену декларацију изјавио је:

— Никад нисам био сигурнији да чиним добро, него кад сам потписао овај документ.

На западу се почео истицати успесима генерал Улисис Грант који је пре тога напустио војничку службу због пијанчења. Загрејан идеалима уништења ропства за шта се борио Север он је оставио пиће и показао изврсне способности војсковође. Средином 1863. године Линколн му је поверио команду над армијом Мисисипија. Грант је водио рат, палио и уништавао непријатељску територију, Заузео је Мемфист, Њу Орлеанс и Виксбург. За то време Ли је са 75.000 људи провалио у Пенсилванију.

Спремао се да код Гетисбурга нанесе одлучан пораз северњацима. Уверени у своју војничку надмоћност јужњаци су под плавом заставом у беспрекорном реду пошли према непријатељским шанчевима. Мислили су да ће се војска Севера уплашити. Међутим, дочекала их је убиствена артиљеријска ватра и — тада су изгубили главну битку сецесионистичког рата.

Тада су и Наполеон Ш и енглеска краљица Викторија који су помагали јужњаке схватили да је за њих рат изгубљен. Блокада конфедералних пристаништа на атлантској обали онемогућила је снабдевање њихове војске оружјем из Европе а бале памука лежале су у пристаништима бескорисне.

Почетком априла 1864. године Линколн је поверио команду свих снага генералу Гранту, а генералу Шерману наредио да одсече Ричмонд од Југа. Са 100.000 људи познатих под именом „Шерманови скакавци“ генерал је кренуо на Атланту палећи, уништавајући и пљачкајући све што је било на његовом путу.

Ускоро се Атланта — арсенал, радионица и житница југа — нашла у пламену. После овога Шерман је отпочео свој чувени „марш на море“, заузео Чарлстон и вратио се на север да се споји са трупама генерала Гранта.

За то време генерал Грант је стезао обруч око Ричмонда и десеткованих, исцрпљених и искрвављених Лиових армија. Уочи последње битке Грант је понудио Лиу безусловну капитулацију и овај ју је прихватио 9. априла 1865. године.

— Побуњеници су поново постали наша браћа — изјавио је тада Грант.

Један од најкрвавијих савремених ратова у коме је погинуло 600.000 људи, рањено више од милион и уништено добара у вредности од преко 5 милијарди долара — завршио се.

Пет дана по прекиду непријатељства Линколна је у Вашингтону убио један јужњачки фанатик узвикујући:

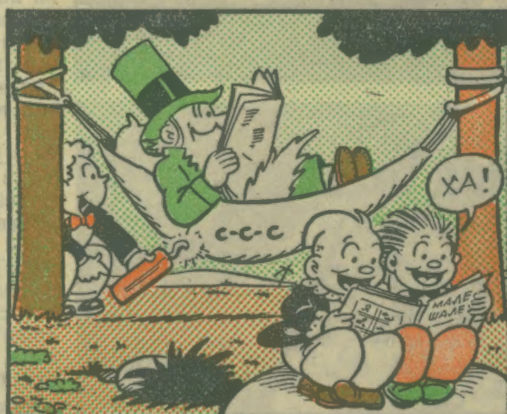
— Тако завршавају тирани!

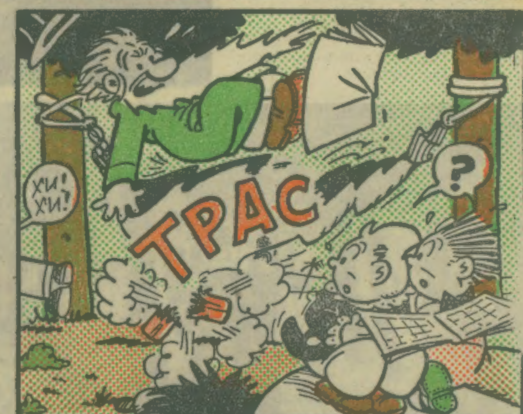
Ово убиство је уместо братског измирења донело јужњацима страшну одмазду и тешку окупацију целе њихове територије.

Да ли знате?

Међу болесницима

Доктор Алберт Швајцер је свој 86. рођендан прославно међу својим помоћницима и болесницима у Ламбарени у Африци. За свој рођендан он је из читавог света добио лекове и апарате за болницу коју је саградио ради пружања помоћи становницима Африке.

НОВО СРЕДСТВО ЗА ПОДМАЗИВАЊЕ

У Сједињеним Државама је пронађено ново средство за подмазивање аутомобила које омогућује да се пређе 50 хиљада километара. Прва кола подмазана овим новопронађеним средством — једињењем сумпора и молибдена, биће изнета на тржиште током ове године.

ИЗ ОСВЕТЕ

Судија за прекршаје Ричард Гибспон из Чикага осудио је недавно једну жену због кршења саобраћајних прописа у брзини кретања. Уместо новчане казне судија је недисциплинованог возача казнио да пет хиљада пута препише реченицу: „Ја ћу саобраћајне прописе убудуће савесно поштовати". И он сам се изненадио када је у прекршитељки препознао своју ранију наставницу математике.

СВЕ ОД СТАКЛА

Тридесетогодишњи енглески архитекта Хју Поп начинио је целу кућу од стакла за себе и своју жену. Један стаклар је две недеље само секао 150 делова за чије су склапање довољна само два дана. На плановима за ову кућу архитекта Поп је радио око три месеца. Основа за кућу је једно мало кружно постоље од цигала, а њоћу се спуштају унутрашње завесе, пошто је кућа потпуно провидна. Изградња стаје око 600 фунти стерлинга, али њен пројектант тврди да неће бити потребно више од 250 фунти кад се буде производила серијски.

ТУНЕЛ ИСПОД „ЛОРЕЛАЈ"

Испод чувене стене „Лорелај" биће изграђен тунел од 410 метара дужине. Тунел треба да буде завршен ове јесени и омогућиће изградњу нове пруге која ће бити електрифицирана.

ПЛИВАЛИШТЕ ПОД „ХАУБОМ"

Зимско пливалиште у Висбадену у Западној Немачкој добиће „хаубу" — топао оклоп, тако да ће и у хладним зимским данима моћи да се користи.

Просечно доба...

Просечно доба живота у Француској је 68 година, у Немачкој 66, Енглеској и Америци 70, Канади 68 и Италији 67.

А у земљама које су биле колоније и полуколоније тај просек у годинама изгледа овако: у Африци 38, Индији 32, Хаитима 32, Гватемали 39, Перуу 46 и Мексику 38.

ПОСЛЕ ХИЉАДУ ГОДИНА

Рудници злата и арсена у Рајхенштајну, у Пољској, би ће затворени после готово хиљаду година експлоатације. Разлог је веома ниска про изводња злата што не оправ дава трошкове око одржавања рудника.

НЕМА ВАТРЕ БЕЗ ДИМА

Сваке године у Немачкој се дешавају многи пожари који уништавају велике количине пожњевеног жита и покошеног сена. Стручњацима за осигурање од пожара одавно су били сумњиви толики „несрећни" случајеви, али нису имали начина да утврде да ли се паљевина догодила сама од себе или је намерно проузрокована. Један професор Килског универзитета притекао им је у помоћ: помоћу анализе бактеријске флоре у преосталом житу, која је само до извесне мере отпорна на летњу жегу. Ако се анализом утврди да у житу нема тих бактерија, пожар се, значи, догодио услед велике жеге. Ако их, напротив, има, паљевина је подметнута.

ТЕШКА КАЗНА ЗА МУЧИТЕЉЕ ЖИВОТИЊА

Немачки лист „Свет у недељу" под насловом „Егземпларна казна за мучитеље животиња" јавља да је запад ноберлински суд осудио на пет месеци затвора брачни пар Хапел што је, пре одласка на пут, свог двогодишњег мачка „Бетера" стрпао у један сандук. Беспомоћна животиња, како лист пише, једанаест дана је била без хране када је неки пролазник случајно чуо њено мaукање и ослободио је. После тих патњи мачак је био упућен ветеринару на лечење.

Можда би било још боље када би овако егземпларно били кажњени и они који су — не данима, него годинама — мучили људе.

ПО ПЕТНАЕСТИ ПУТ

Познати француски режисер Марсел Карне режираће филм према познатом роману Александра Диме „Дама с камелијама". Тако ће по петнаести пут већ бити пренет на филм овај Димин роман.

ЕЛАСТИЧНА ОПНА

У Енглеској су почели да израђују стакло за прозорска окна од новог материјала — пластичног полиетилена. „Стакло" може да се растегне а да затим поново добије пређашњи облик и размере. Главно преимућство пластичног окна састоји се у томе што се оно не може разбити. Ако се на њега баци камен свом снагом, окно ће, захваљујући својој еластичности, остати цело. Још једно преимућство има ово стакло: за разлику од обичног, оно пропушта и ултраљубичасте зраке.

На снимку је приказан ударац песницом у стакло: оно се улегло, али се није разбило.

СВЕ ЗА ТУРИСТЕ

У Стразбуру у Француској се подиже зграда у којој ће се налазити шалтери за давање обавештења туристима и мењачница. Трошкови око подизања зграде износиће 800.000 марака, а уред је намењен нарочито немачким туристима који у великом броју посећују Француску. Сваке године кроз Стразбур прође преко 3,5 милиона немачких туриста.

Поред шалтера за информације и мењачнице у згради ће се налазити ресторан, бар, фризерски салон и више телефонских кабина.

ЧЕТИРИ КОНЦЕРТА ДНЕВНО

У Западном Берлину је у прошлогодишњој музичкој сезони одржано 1.416 концерата којима је присуствовало 755.000 слушалаца. Према статистичарима, сваког дана просечно је одржано више од четири концерта. У периоду октобар 1959 — септембар 1960. било је 186 уметничких изложби које је посетило 270.000 лица.

9.000 МАРАКА ЗА ЈЕДНУ ПОШТАНСКУ МАРКУ

Поштанске марке огромне вредности продаване су на недавној аукцији у Хановеру. Највећу цену од 9.000 марака постигла је поштанска марка из Источне Африке која има номиналу — 1 рупију.

Биће други град

Билфелд ће кроз две године постати други град у Западној Немачкој, после Олденбурга, који ће употребљавати природни гас за снабдевање своје градске разводне мреже.

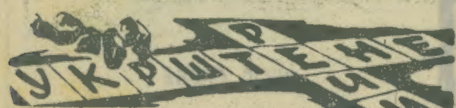
Од Голденштеда у Доњој Саксонији овај гас који није нимало отрован и нема мирис а развија 8700 калорија, што је двоструко јаче од обичног гаса за грејање, биће доведен до Билфелда преко 90 км дугих водоводних цеви.

ЗБОГ ЉУБАВИ

Неки голуб писмоноша из града Порто у Италији нашао је своју Јулију сто километара далеко од свог боравишта. Љубав „Ромеа" је била таква да се голуб није хтео вратити у Парто. Полиција је била принудна да га одвоји од „Јулије" и врати железницом у његов родни град.

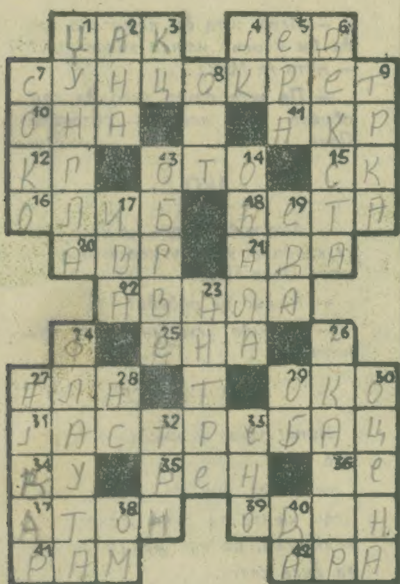
„ЗВЕЗДА" МЕЂУ ЦВЕЋЕМ

Каранфил је најомиљеније цвеће становника Западне Немачке. На тржници цвећа на велико у Келну, највећој те врсте у Западној Немачкој, сваког дана је у прошлој години продавано по милион каранфила. Пре рата дневна потрошња је износила само 200.000 струкова.

Водоравно: 1) врећа; 4) срџба; 7) индустријска биљка; 10) лична заменица; 11) енглеска мера за површину; 12) скраћеница мере за тежину; 13) мушко име; 15) скраћеница за спорт клуб; 16) острво на Јадрану; 18) грчко слово; 20) град у Француској; 21) речно острво; 22) планина у Србији; 25) град на Сицилији; 27) неман; 29) орган чула вида; 31) планина у Србији, југоисточно од Крушевца; 34) кинеско презиме; 35) љут корен; 36) самогласник и сугласник; 37) планина у Грчкој; 39) највеће божанство у скандинавској митологији; 41) оквир; 42) врста папагаја.

Усправно: 1) непроходна тропска шума; 2) женско име; 3) два сугласника; 4) иницијали нашег савременог књижевника („Еснафски људи"); 5) дуг временски период; 6) шести ступањ дијатонске лествице; 7) птица грабљивица; 8) град у Мађарској; 9) такмичење у брзини; 13) заштитни лукови на горњим ивицама очних шупљина; 14) рива; 17) жалосна врба; 19) скандинавски књижевни споменик; 23) предсобље; 24) дувачки музички инструмент; 26) град у Египту; 27) кавијар; 28) првак; 29) река у Сибиру; 30) мерило знања; 32) чокот; 33) узвик; 38) јединица електричног отпора; 40) афирмација.

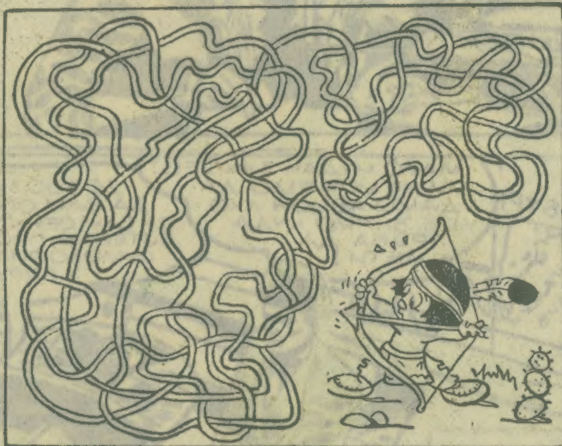
РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) храст; 5) мраз; 6) ас; 8) слик; 10) Т(рифковић) К(оста); 12) тад; 13) Павао; 15) од; 16) Ремарк; 17) Нил; 19) Тарас; 20) Лас; 22) нец; 23) лаута; 25) Дид; 27) Аврaнш; 28) мо; 29) Лоара; 30) рог; 31) ав; 32) зора; 33) Ин; 35) Рубе; 36) Акаба.

Усправно: 1) хрид; 2) раж; 3) аз; 4) та; 5) „Млади лавови"; 7) „Старац и море"; 8) Стон; 9) таман; 11) кокс; 13) пет; 14) Вареш; 18) Лаура; 21) старт; 23) лала; 24) Ана; 26) дога; 30) роба; 32) зуб; 34) на; 35) ра.

ХИЈАВАТА И...?

Хијавата је одлучно одапео стрелицу... погодите — на кога? Сазнаћете ако зацрните само једну од изукрштаних узица.

ПРОНАЂИТЕ

Војкан је пронашао 40 троуглова на овој слици. Да ли их и ви видите?

КУЋИЦА ЗА ПТИЦЕ

Лепо је имати кућицу за птице у башти или на балкону. Направићете је лако: може вам послужити стара кофа од лима, кантица и слично

Оштрим маказама исеците отворе за врата и за неколико прозора; обојите целу неком живом, масном бојом; нацртајте пузавице, цвеће и капке. Горњи део кућице затворите дрвеном плочом на којој ћете закуцати шиљаст кров, од линолеума или од шареног лима који ћете скројити у облику круга и саставити бочне ивице. На врху учврстите једну куглицу а свуда уоколо ставите цвеће и лишће. На штапу од 5 cм у пречнику и дугачком 2 метра, пободеном у земљу, поставите постоље од дасака и на њега ставите кућицу. Птице ће, привучене шаренилом, свраћати ту да се нахране.

ОБОЈИТЕ МОЗАИК

Узмите три оловке у боји: плаву, црвену и жуту и обојите цео овај мозаик али тако да се два делића исте боје ни где не додирују. Изгледаће мало тешко али ако сте стрпљиви успећете.

... и мушкарци могу да певају сопран. Чувен је био Карло Фаринели (1705 до 1782), италијански певач, који је својом колоратуром одушевљавао слушаоце у Риму, Болоњи, Венецији, Бечу, Лондону и Мадриду.

... велики математичар и астроном Јохан Кеплер (1571—1630) написао је велику расправу о бачвама за вино и дао је правила за израчунавање њихове запремине.

... риба сабљарка долази на свет без свог оружја: горња вилица јој израсте у „мач" тек после, током година.

... „број" је старословенска реч и у вези је с глаголом „бријати" — сећи. Реч „број" значила би према томе засек, зарез. Наиме, некада се стока пребројавала на тај начин што се за свако грло на пастирском штапу начинио по један засек.

... досад је написано око 42.000 опера.

... у Европи има више од четрдесет река које се зову

„Аа". То име дошло је од старонемачке речи „аха", што значи „вода".

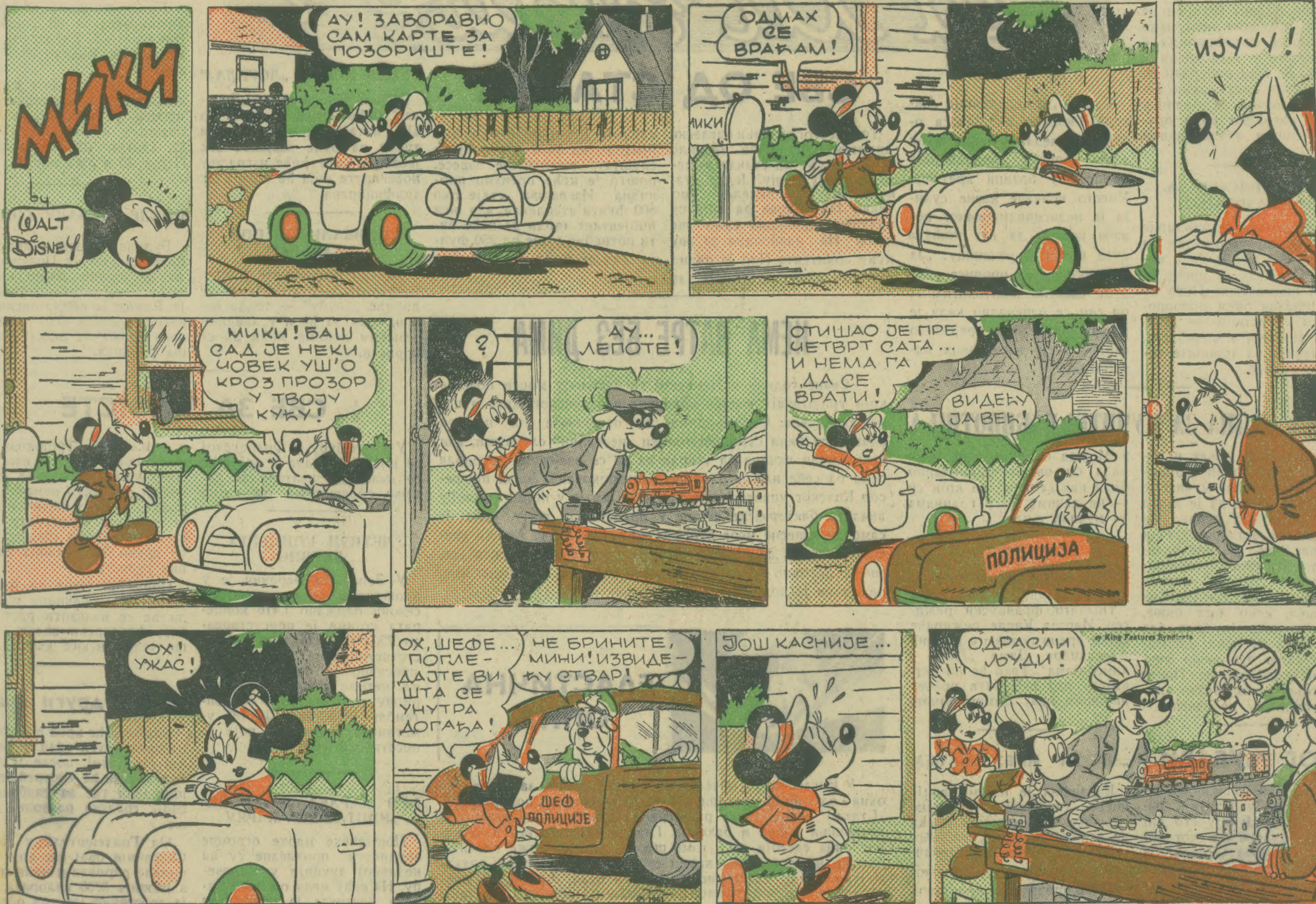
... остаци 27 старих шума, у слојевима — један изнад другог, налазе се у чувеној „Скамењеној шуми" у Јелоустонском парку, у Америци.

... на швајцарском златнику из године 1738. налази се натпис на латинском језику који гласи: „Слобода је драгоценија од злата".

... амбра која се употребљава као основа за најфиније мирисе има већу цену од злата.

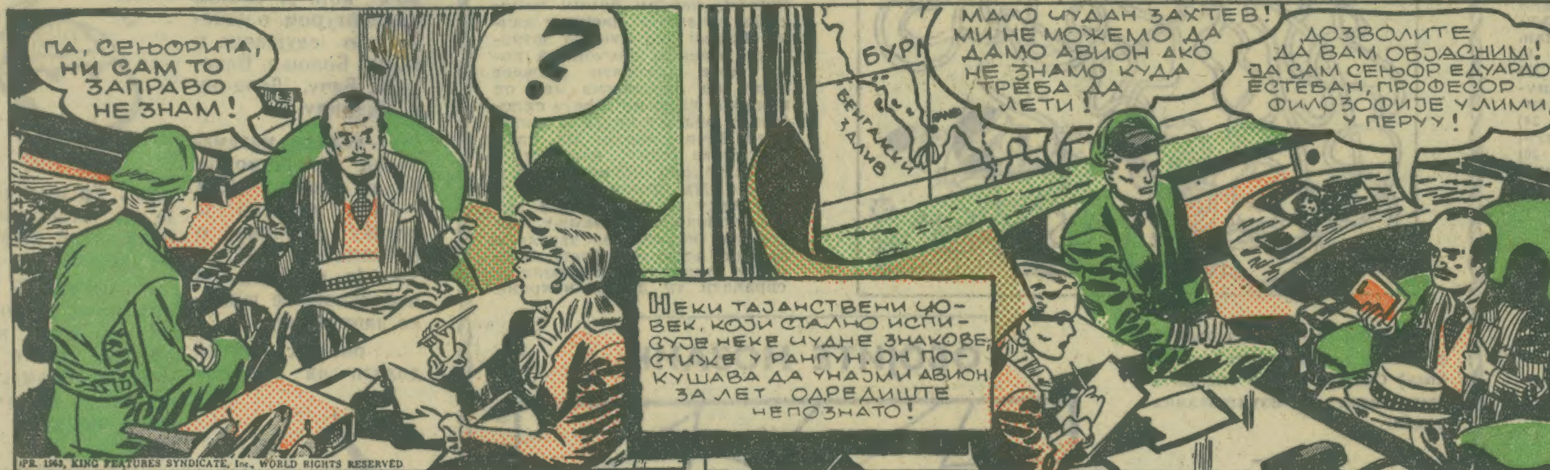

... ако мајмун дође на свет с каквом телесном маном, други мајмуни га убију.

ЗБОГ СРЕЋЕ

За време једног бокс меча, када је боксовао Попај, судија примети у његовој рукавици коњску потковицу.

— Шта је то? То није дозвољено! — рече му узбуђено судија.

— Па то није ништа — одговори Попај. — Ставио сам је да ми донесе срећу.

ТО ЈЕ БИЛО ОДАВНО

— Имам код куће неколико веома старих слика — хвали се Шиља у друштву.

— Из ког времена?

— Из времена кад сам још имао пара.

ШТА БИ ПОМИСЛИО

— Перо, шта би помислио када би у џепу нашао хиљадарку? — пита га Мики.

— Па шта друго него да сам обукао туђ капут — одговори Пера.

АКО...

— Ако победи коњ на кога сам се кладила, купићу нов шешир — каже Пата Паји.

— А, ако не победи?

— Е, онда ћеш ми га ти купити.

РАЗУМЕЛИ СЕ

Попај ушао у књижару и рекао:

— Желео бих да купим неку лепу књигу за сина једног мог пријатеља, па вас молим да ми ви дате савет.

— Колики је син вашег пријатеља и какав је? — упитао га је књижар.

— Висок је један и тридесет, плав је и има смеђе очи.

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић Београд Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" штампарско и издавачко предузеће Београд Македонска 31 Текући рачун број 101-707/1-82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900, полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200, полугод. 600 дин. Рукописи се не враћају.